

TIJD-SCHRIFT

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

ATTENTIE !!!

In dit Tijd-Schrift gelieve u aan te treffen:

de acceptgirokaart voor de betaling van de contributie over 1983.

Een spoedige betaling wordt op prijs gesteld.

De leden die hun contributie over 1981 en/of 1982 nog niet hebben betaald, vinden hierin tevens een acceptgirokaart voor de contributie over die jaren, met het dringende verzoek die contributie nu per omgaande te voldoen.

*

TIJD-SCHRIFT van de

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Nummer 28, januari 1983.

Sekretariaat : (tot nader te bepalen datum)

Het Reedershuys, Westhavenkade 45,
3131 AE VLAARDINGEN

Telefoon: 010 -34 72 40.

Postgiro : 750978 ten name van de penningmeester

INHOUD

- Voorwoord van de commissie "Tijd-Schrift".	2
- In Memoriam Hendrik Karel van Minnen.	3
- Mededeling van het sekretariaat.	10
- Wordt het voortbestaan van "Tijd-Schrift" bedreigd !?	11
- <u>Leon Bovée</u>	
De lagere school.	13
- Drie maal een eeuw.	
Juliana van Stolbergschool.	25
Erasmusschool.	29
Jan Ligthartschool.	35
- <u>K.W.van Netten</u>	
Uit de geschiedenis van de Vereniging voor Bijzonder, Christelijk Onderwijs te Vlaardingen.	39
- Nieuwe uitgaven.	79
- Konvokatie Algemene Ledenvergadering 1983.	81
- Notulen Algemene Ledenvergadering 1982.	83
- Jaarverslag en overzicht activiteiten.	86
- Financieel overzicht 1982.	96
- Begroting 1983	98
- Verantwoording foto's	99
- Resterend winterprogramma	100

Aan de leden,

Voor u ligt al weer een nieuw "Tijd-Schrift". Zoals gebruikelijk om deze tijd voorzien van de konvokatie voor de algemene ledenvergadering en van de jaarstukken.

Voor de artikelen hebben wij dit keer gekozen voor het onderwijs om daarmee ook van onze kant aandacht te besteden aan het feit dat drie openbare scholen dit jaar hun eeuwfeest vieren.

Het eerste artikel is van de hand van archiefmedewerker Leon Bovée en behandelt de geschiedenis van het lager onderwijs in het algemeen. Daarna een stukje geschiedenis en werkwijze per jubilerende school, opgesteld door medewerkers van de betreffende scholen. Dit geheel werd in november 1982 als persbericht door de scholen uitgegeven en is geheel of gedeeltelijk in de verschillende dagbladen gepubliceerd.

Om het evenwicht te bewaren is tevens een artikel opgenomen over het christelijk onderwijs in onze stad, dat werd geschreven door de heer K.W.van Netten, medewerker van de Vereniging voor Christelijk Onderwijs te Vlaardingen.

De commissie zou het op prijs stellen indien iemand van u een artikel over zowel het Rooms-Katholiek onderwijs als over het Gereformeerd onderwijs in Vlaardingen zou kunnen schrijven zodat de geschiedenis van alle onderwijsrichtingen in Vlaardingen beschreven zouden zijn.

Wij wachten met belangstelling op uw reactie.

Tot besluit hopen wij dat u onze inspanning voor ook dit nummer van "Tijd-Schrift" weer kunt waarderen en verzoeken u met klem onze herhaalde oproep om hulp bij het samenstellen van dit blad die elders in dit nummer is opgenomen, te lezen.

P.M.J.van den Berg-Man in 't Veld.

M.A.Struijs

E.C.van der Vlis-Dijkema.

IN MEMORIAM HENDRIK KAREL VAN MINNEN.

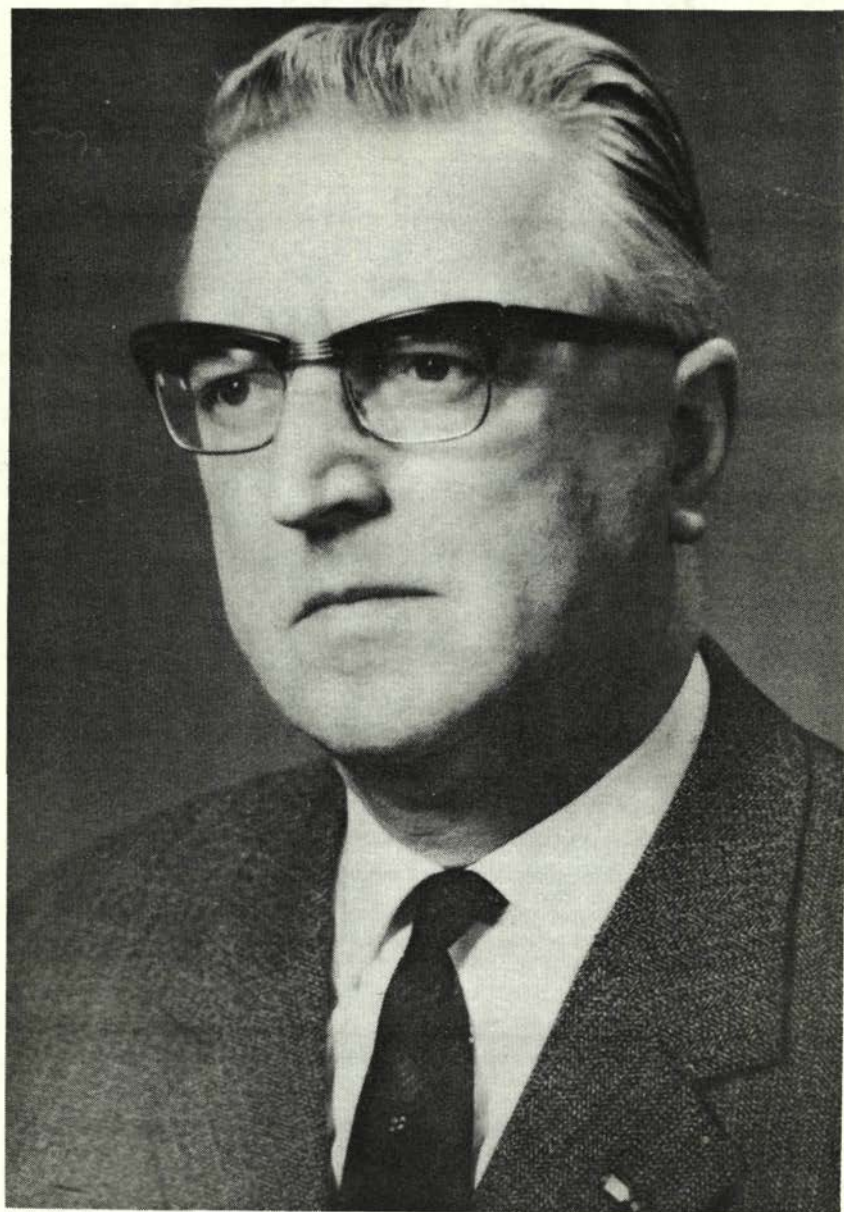
Op zondag 28 november 1982 is op 82 jarige leeftijd overleden de heer H.K.van Minnen. Vanwege zijn grote verdiensten voor onze vereniging past het zeker daar nu een moment bij stil te staan.

Eind november 1964 deden een aantal Vlaardingers bij monde van Jan Anderson, via H.K.van Minnen als voorzitter van de Stichting Vlaardingse Gemeenschap, een poging een historische vereniging op te richten. Genoemde Stichting leek hen dé instantie om bij aan te kloppen, al was het maar om artikel 2 van haar statuten: "Het doel der stichting is het wekken van belangstelling voor Vlaardingen, het verhogen van het peil van het culturele leven en het vergemakkelijken en bevorderen van het kontakt tussen gemeentebestuur en verenigingsleven".

Op 5 december, als was het een Sinterklaassurprise, reageerde de Stichting dat ze met genoeg kennis had genomen van dit voornemen, te meer daar in eigen kring de wenselijkheid tot oprichting van een dergelijke vereniging reeds meerdere malen was geuit. Hoewel in 1965 verdere besprekingen plaats vonden werd het beoogde doel, een zelfstandig opererende historische vereniging - helaas - niet bereikt.

In de vakantieweken van 1966 werd met zeer groot succes - bijna 4.400 bezoekers in 3 weken en tegen betaling van entree - de fototentoonstelling "Toen onze grootouders kinderen waren" in het Weeshuis gehouden. Initiatiefnemer hiervan was H.K.van Minnen.

Drie initiatiefnemers, te weten (in alfabetische volgorde) J.Anderson als secretaris/penningmeester van de Verniging De Verzamelaar, A.Bijl Mz., historisch publicist en H.K.van Minnen, oud-wet-

Hendrik Karel van Minnen, geb. Vlaardingen 21 sept. 1900, overl. aldaar 28 nov. 1982. Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en drager van de gouden penning van verdienste van de Gemeente Vlaardingen.

houder van Vlaardingen, lid der Provinciale Staten van Zuid-Holland, kwamen op 22 augustus 1966 ten huize van laatstgenoemde bijeen ten einde tot oprichting van een historische vereniging te Vlaardingen te komen. Men stelde een perscommuniqué op waarin het voorlopig werkgebied werd uitgestippeld en waarin een aantal personen zou worden aangezocht om tot het bestuur toe te treden, om daarna de vereniging een officiële status te geven, leden te werven en de werkzaamheden op gang te brengen. Uw huidige voorzitter en schrijver van dit "In memoriam" is zo, in september 1966 het bestuur binnen gevaren en vele anderen gaven zich als belangstellenden - toekomstige leden - op.

Zo stond de overledene, naar achteraf bleek met succes, aan de wieg van onze Historische Vereniging Vlaardingen.

In een tweede oprichtingsvergadering, op 9 september 1966, werd besloten dat de heer Van Minnen tot nader order het secretariaat zou behartigen. Veel werk werd door hem als secretaris verzet om de vereniging-in-oprichting een officiële status te geven (Statuten en Huishoudelijk Reglement), om via de vereniging historische boekwerkjes uit te (doen) geven, om bijvoorbeeld oude gereedschappen van Vlaardingse kleine zelfstandigen te verwerven enzovoort.

Op vrijdag 20 januari 1967 was het dan zover. In de Burgerzaal van het stadhuis liep het verenigingsschip met goed gevolg van stapel. Meer dan 100 mensen woonden dit alles bij. Het resultaat was dat, meegerekend degenen die zich hadden opgegeven, de vereniging met een kleine 90 leden van start ging.

De meesten daarvan waren zgn.gecombineerde leden, dat wil zeggen plaatselijke leden en tevens lid van de Historische Vereniging voor Zuid-Holland

onder de zinspreuk "Vigilate Deo Confidentes" (vgl. thans Historische Vereniging Holland).

Zaken als lidmaatschapsbewijzen, propagandabladen, aanmeldingskaarten enz. konden met enthousiasme door verenigingssecretaris en penningmeester Van Minnen in uitvoering worden genomen.

Zo kon al op 17 juli 1967 een trotse secretaris melden dat een ledenaantal van 160 was bereikt. De bestuursleden werden door het echtpaar Van Minnen daarom uitgenodigd om het nuttige met het aangename te verenigen: de mannen zouden de zaken afdoen en mevrouw Van Minnen zou (in eerste instantie) aan de vrouwen haar fucsia-collectie tonen. Het onderhouden van de onderlinge relatie werd naast het technische verenigingswerk dus zeker niet vergeten.

1967 zou een bewogen jaar worden en wel door het zeer belangrijke debat van 4 september van dat jaar, dat gehouden werd tussen de wethouder van Stadsontwikkeling T. de Bruijn en onze secr./penningmeester H.K. van Minnen. De wortels van dit gebeuren lagen in juli van dat jaar. Toen werd namelijk het boekje van A. Bijl Mz., - Geschiedenis van de Oude Haven te Vlaardingen - in de openbaarheid gebracht met een persbijeenkomst ten huize van Van Minnen. Het was zeker geen toevaligheid dat dit werkje tóen verscheen, want in september/oktober zou het beroemde en beruchte "Komplan" respectievelijk in de secties en in de gemeenteraad (dus in 't openbaar) behandeld worden. In dit plan - een stedenbouw- en verkeerskundig structuurplan - werd de mogelijkheid overwogen de Oude Haven en het Buizengat ten dele te dempen of te overkluizen. Het afdammen van de Oude Haven werd in de gemeenteraad zelfs in principe besloten, maar is gelukkig nooit uitgevoerd - het was de grootste misser van ons gemeentebestuur geweest van na de Tweede Wereldoorlog op historisch-stedenbouwkundig gebied.

Bij de behandeling van het "Komplan" zou het eventuele dempen van deze historisch gegroeide levensader in discussie worden gebracht, terwijl bekend was dat met name wethouder De Bruijn een voorstander was van het behouden van de Oude Haven. Op genoemde persconferentie verleide Van Minnen zichzelf (woorden van De Bruijn) met de stellingname: "Het stadscentrum bloedt uit vele wonden. De Hoogstraat is verpauperd. De Liesveldviaductjes zijn stinkende urinoirs. Het karakter van de oude stad is geschonden. Het gemeentebestuur besteedt slechts aandacht aan vier punten: woningbouw, wegeaanleg, middenstand en creëren van parkeerruimte. Door dit alles worden de historische pandjes niet gespaard".

Dat nam De Bruijn niet en hij daagde de zeer geachte heer Van Minnen uit tot een in het openbaar te voeren gesprek over de ontwikkeling van Vlaardingen. Van Minnen nam de uitdaging sportief aan. Een vijftal stadgenoten organiseerden één en ander in zaal Triangel en het geheel stond onder neutrale leiding van voorzitter M. van Hoogstraten, oudheidkundige verbonden aan het instituut Stad en Landschap te Rotterdam.

Dit alles werd nu eens niet een strijd waarbij elk van beide partijen meer verloor dan won. Achteraf bekeken wonnen beide kempfanen op eigen punten. De Bruijn kon Van Minnen terecht medeverantwoordelijk stellen voor het gevoerde gemeentelijke beleid tot en met diens wethouderschap dat officieel eindigde in het prille begin van 1966. Historisch-stedebouwkundig scoorde Van Minnen. De uiterst summiere Vlaardingse monumentenlijst die de raad op 2 juni 1966 op voorstel van B & W vaststelde werd, eerst schuchter (5 oktober 1967: 22 panden, één gevelsteen en het Holy-hek), later aanzienlijk uitgebreid, mede m.i. door de grotere cultuur-historische bewustwording die dit debat teweeg bracht. Naar beide zijden, burgerij en bestuur, mogen we wel zeggen.

In dit licht moeten mede gezien worden de lezing van P.B.Bouman (oud-burgemeester van Willemstad) "Conserveren of amoveren" van 10 juni 1969 en het pré-advies aan het gemeentebestuur van Vlaardingen van de Historische Vereniging Vlaardingen/Werkgroep Stadsaanzicht: "Heeft het verleden van Oud-Vlaardingen toekomst", aangeboden op 1 december 1970 (vergelijk Tijd-Schrift H.V.V., nr 5, december 1970).

Kort voor de zomer van 1969 echter scheidden zich in zekere zin de wegen van de H.V.V. en Van Minnen. Het verenigingsteam-work vertoonde haperingen. Een speciale vergadering werd aan de hele problematiek gewijd ten kantore van voorzitter G.Geluk. Van Minnen vond dat hij zichzelf in bescherming moest nemen voor deze bijeenkomst en deelde mee niet te zullen verschijnen. Zijn betrokkenheid bij de H.V.V. ging verder dan een, overigens waardevolle en interessante, vrijetijdsbesteding en werd te geëmotioneerd in de persoonlijke sfeer getrokken, aldus de conclusie van de vergadering. De winst van dit gebeuren was o.a. dat er een dagelijks bestuur kwam, dat de medebestuurders, werkcommissies en leden zou stimuleren, en ook dat vrij kort hierna, namelijk in augustus 1969 de H.V.V. een eigen periodiek kreeg: Tijd-Schrift. Een verlies was dat Van Minnen zich niet herkiesbaar stelde op de jaarvergadering van 10 juni 1969. Hij verliet een vereniging die inmiddels 230 leden telde.

Dit betekende echter geenszins dat Van Minnen de H.V.V. de rug toekeerde. Vele malen attendeerde hij op de Heemschutfunctie; vele nieuwe leden bracht hij, tot in 1982 aan. Zo deed Van Minnen op positieve wijze afbreuk aan de woorden van voorzitter Geluk: "Wij zullen hem missen".

Wederom, en nu voor de laatste maal worden we ge-

confronteerd met deze woorden "Wij zullen hem missen". In geloof mocht H.K.van Minnen naar zijn hemelse Vader reizen.

Moge mevrouw Van Minnen, die bijna 54 jaar lief en leed als echtgenote met hem deelde, dochter en schoonzoon, schoondochter en kleinkinderen sterkte en kracht ontvangen, nodig om dit verlies te dragen.

Hendrik Karel van Minnen, hij ruste in vrede!

P.J.Westerdijk.

MEDEDELING VAN HET SEKRETARIAAT.

Uit een verborgen hoekje zijn nog enkele exemplaren oude nummers van "Tijd-Schrift" voor de dag gekomen. Het zijn gestencilde exemplaren van 1969 tot 1974. Hieronder een opgave van de nummers en van de beschikbare aantallen.

- nr 1, aug.1969 - 7 ex.
- nr 2, nov.1969 - 8 ex.
- nr 3, mei 1970 - 4 ex.
- nr 4, sept.1970 - 4 ex.
- nr 6, mrt.1971 - 26 ex.
- nr 7, april 1971 - 31 ex.
- nr 8, juni 1971 - 11 ex.
- nr 9, nov.1971 - 5 ex.
- nr 10, mrt.1972 - 19 ex.
- nr 11, apr.1972 - 10 ex.
- nr 12, sept.1972 - 1 ex.
- nr 15, mei 1974 - 19 ex.

De bladen zijn bij het sekretariaat te verkrijgen voor f 2,50 per exemplaar.

Tevens zijn daar nog voorradig "Tijd-Schrift" nr 25, "De Schoolstraat" en nr 27, alsmede het 1e supplement op de Bibliografie van Vlaardingen. Alle drie f 6,50 per exemplaar.

WORDT HET VOORTBESTAAN VAN "TIJD-SCHRIFT" BEDREIGD !?

Ja, dat zit er in, want tot grote teleurstelling van zowel de commissie als van het bestuur heeft nog niemand gereageerd op onze oproep tot hulp bij het samenstellen van dit blad in het voorgaande nummer.

Wij vroegen daarin iemand die veel tijd beschikbaar heeft, in het bezit is van een auto en die bovendien over een behoorlijke werkruimte beschikt met vooral een grote tafel voor het verzamelen van de bladen. Dat is misschien wat veel gevraagd voor één man of vrouw, maar in samenwerking met anderen die misschien voor een deel aan deze vraag kunnen beantwoorden moet er toch wel iets te realiseren zijn.

Mocht er ook na de verschijning van dit blad geen enkele reactie komen dan is de kans groot dat de slechts enkele mensen die tot nu toe hun, overigens zéér gewaardeerde, medewerking aan dit blad gaven, het ook laten af weten.

Bedenkt u wel dat alleen al aan het typwerk van dit nu voor u liggende "Tijd-Schrift" meer dan 25 (vrije tijds) uren zijn besteed, waarvan 4 uur op Oudejaarsavond en 10 uur op Nieuwjaarsdag. Terwijl u dus in uw luie stoel naar Wim Kan keek en op Nieuwjaarsdag uw visite ontving of zelf op bezoek ging, werd voor u hard gewerkt om ook dit nummer weer te vullen. Aan het verzamelen van materiaal, foto's maken, rasters laten maken, teksten schrijven en het monteren, dus drukklaar maken van het geheel wordt ook nog wel zo'n 15 uur besteed. En dan moet alles nog op het laatste moment, omdat sommige gegevens niet eerder kunnen worden aangeleverd. Het wordt dan wat veel om dan met een enkele bereidwillige ook nog de afwer-

king te doen. Het beste zou zijn dat we een afzonderlijk afwerkploeg konden samenstellen die na het drukken de gehele afwerking voor zijn rekening neemt.

Voor die enkele keer per jaar dat het blad verschijnt moeten daar toch wel wat mensen voor te vinden zijn ??

Zo niet, dan moet de zaak opnieuw worden gezien. Het zou bijzonder jammer zijn als het blad door gebrek aan medewerking zou moeten worden gereduceerd tot een summier mededelingenblaadje, want wij vleien ons met de gedachte dat het blad door de leden toch wel wordt gewaardeerd.

ALS DAT ZO IS, DAN ZOU ONS DE HULP TOE MOETEN STROMEN!!

Op onze oproep om bezorgers werd iets ruimer gereageerd. Een drietal nieuwe bezorgers hebben zich gemeld, terwijl anderen een grotere wijk dan voorheen voor hun rekening zullen nemen. Toch ook daar nog graag meer hulp voor. Aanmeldingen bij het sekretariaat.

Van de commissies zijn er twee nog niet op volle sterkte. Dringend gevraagd worden nog leden voor de lezingencommissie en voor de excursiecommissie. Ook daarvoor graag opgave aan het sekretariaat.

Bedenk dat het lid zijn van een vereniging niet zo maar iets is.

Aan de basis ervan ligt samenwerking !!

100 jaar openbaar onderwijs in Vlaardingen.

DE LAGERE SCHOOL.

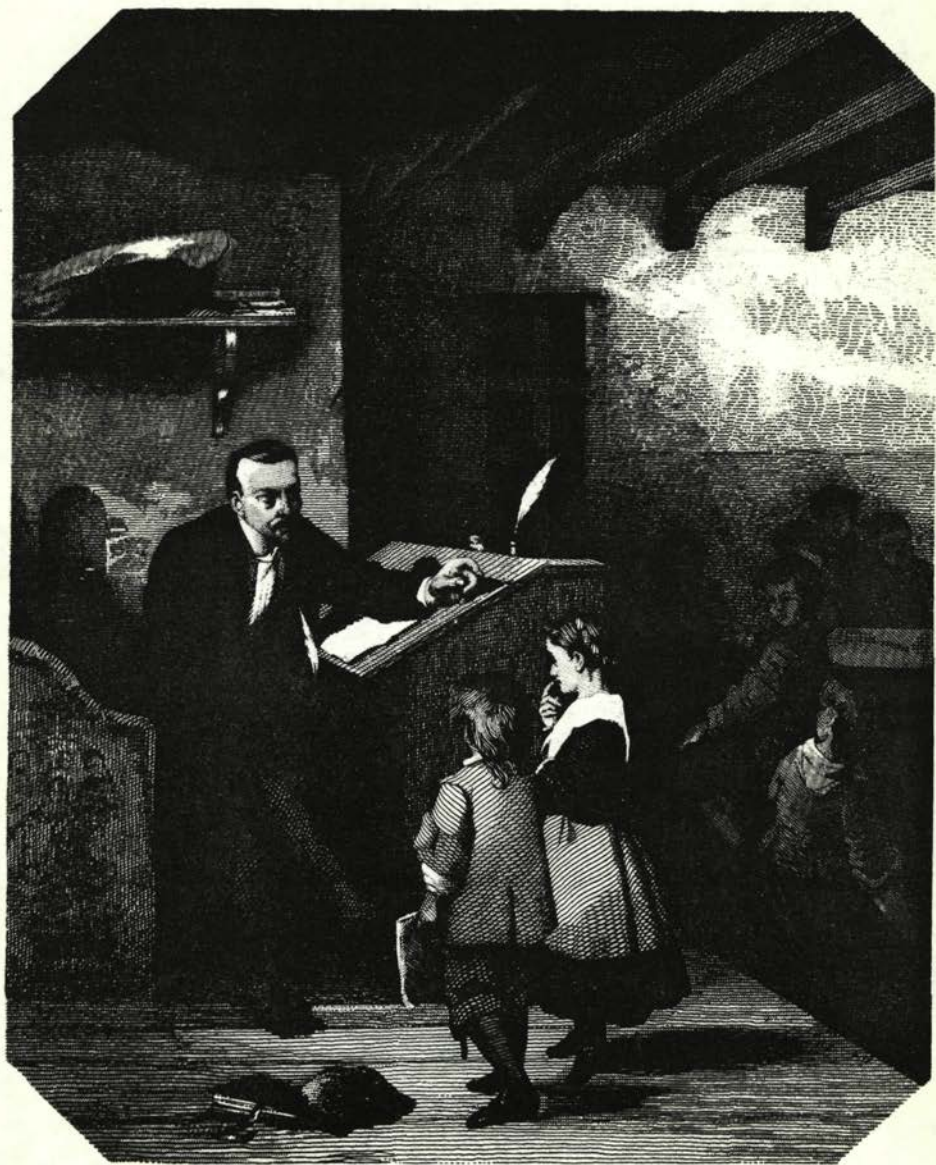
Door Leon Bovée,
medewerker van de
Gemeentelijke Archiefdienst Vlaardingen.

1. Veranderd onderwijs.

Vergelijken we een schoolklas van vandaag met één van 100 jaar geleden dan zullen we ontdekken dat er niet veel punten van overeenkomst zijn. Meer overeenkomst vertoont het huidige onderwijs met dat van 300 jaar geleden: evenals in de 17e eeuw hebben de kinderen thans meer vrijheid om zich in de klas te bewegen dan in de tijd van het strikt klassikale onderwijs van 100 jaar terug.

Bij het onderwijs van anno 1982 is het immers mogelijk, ja vanzelfsprekend, dat kinderen in groepen samenwerken en dat de tafels en stoelen niet altijd op dezelfde manier, in star gevormde rijen in het klaslokaal staan. Een beetje wennen was het echter nog wel, want we hebben de periode van het klassikale onderwijs nog maar kort achter de rug.

Trouwens, zoals de ouders uit het begin van de vorige eeuw wantrouwend stonden tegenover het klassikale onderwijs, zo is het nieuwe, vrijere onderwijs ook nu moeilijk algemeen aanvaard geworden. Dat is het lot van elke (onderwijs) vernieuwing. En vernieuwingen zijn er in de loop der tijden vele geweest. De nagestreefde idealen werden echter nooit geheel bereikt. Aan elke nieuwe methode bleken bezwaren verbonden te zijn, die pas naderhand aan het licht kwamen. Daar komt bij dat kinderen op school worden voorbereid op het leven in een maatschappij zoals die op dat moment

Een situatie uit het begin van de vorige eeuw:
de onderwijzer roept twee leerlingen tot de orde.

functioneert. Maatschappelijke veranderingen wijzigen de doelstellingen van het onderwijs. Een snel veranderende maatschappij stelt het onderwijs daarom voor grote problemen.

2. Kerkelijk onderwijs.

Het onderwijs is tot diep in de 18e eeuw een puur kerkelijke aangelegenheid geweest. Met name in de middeleeuwen hadden de geestelijken geen enkele concurrentie te duchten. Ook door de renaissance en de hervorming veranderde de situatie niet ingrijpend: de praktische uitvoering van dit stuk volksbeschaving kwam toch op naam van de kerk, zij het nu niet van de roomskatholieken maar van de nederduitsegereformeerden (nu hervormden). Al kende men niet de kerkelijke school, het onderwijs was er voor de kerk en, in samenwerking met de stedelijke overheid, dóór de kerk. Het onderwijs stond ten dienste van de verspreiding van de leer: de bijbel in elk gezin; iedereen in staat Gods Woord te lezen. Iedere stad, die in het begin van de opstand tegen Spanje overging naar Willem van Oranje, moest niet alleen in allerhaast aan een gereformeerde predikant, maar ook aan een gereformeerde onderwijzer geholpen worden. In Vlaardingen was reeds vóór 1578 Cornelis Adriaensz. aangesteld tot parochiaal schoolmeester.

3. Het klassikale systeem.

De tweede helft van de 18e eeuw was het tijdperk van het rationalisme, dat leerde dat onkunde de bron van alle zedeloosheid was. Van een zo algemeen mogelijk onderwijs verwachtte men een opvoeding van de gehele natie tot christelijke en maatschappelijke deugden. Daarom moest men leren lezen en schrijven; snel en massaal. De school-

wetten uit de Franse tijd sloten hierbij aan en betekenden het begin van het openbaar onderwijs. Er werd een onderwijzersexamen ingesteld, onderwijzers werden van overheidswege gesalarieerd. Het strenge klassikale systeem werd ingevoerd. Het onderwijs werd tot een voorwerp van aanhoudende zorg voor de overheid!

In 1816 werd het plaatselijk schoolreglement van kracht: van maandag tot zaterdagsmorgens zou er van 9 tot half 12, van 2 tot 4 uur en van 5 tot 7 uur les gegeven moeten worden in "lezen, schrijven en rekenen, de nederduitsche taal, aardrijkskunde, geschiedenis en andere beschaafde wetenschappen". Negatief gedrag zou opgetekend worden in een "register van luiheid en slecht gedrag". Een lagere school zou drie klassen tellen, waarin de kinderen onder meer het volgende zouden leren:

- 1e klas: letters en cijfers leren lezen en uitspreken, lezen van woorden en getallen;
- 2e klas: begin van lezen in boekjes, onderwijs in schrijven en beginnen met rekenen, vooralsnog alleen uit het hoofd;
- 3e klas: lezen met inachtneming van interpunctie en met natuurlijke uitdrukking; verder onderwijs in schrijven, rekenen en grammatica.

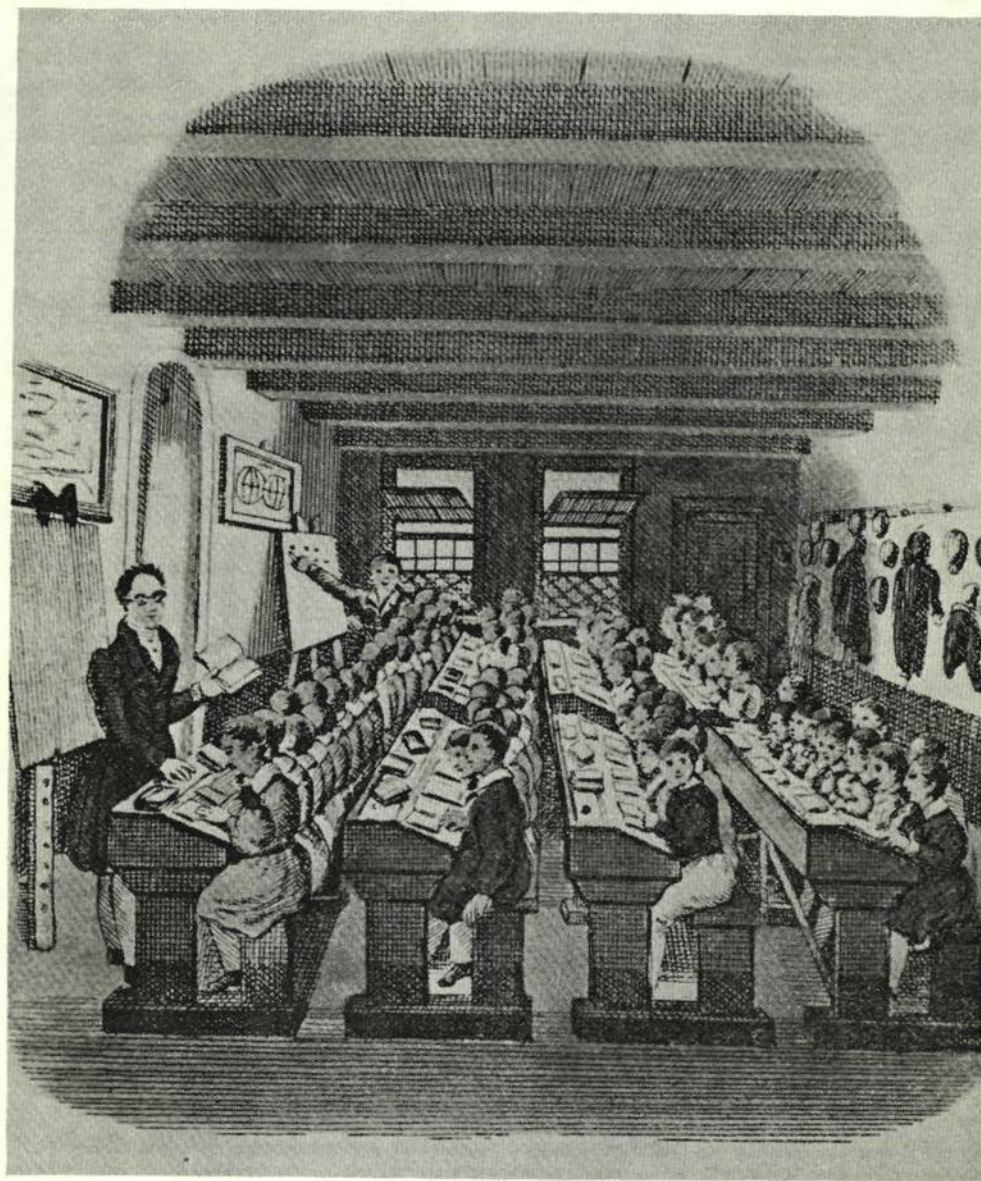
Bij deze verdeling in klassen moeten we nog niet uitgaan van een indeling in afzonderlijke lokalen en evenmin denken dat een kind één jaar in één klas bleef. Doorgaans bleef een kind enkele jaren in één klas. Het ging pas naar een volgende als het daaraan toe was. In de meeste scholen waren de drie klassen in één en hetzelfde lokaal gehuisvest. Vaak was er slechts één meester voor die drie klassen. In het lokaal zaten de kinderen

- in rijen en op banken - in drie groepen gescheiden en de meester gaf nu eens deze, dan die klas les, terwijl de andere groepen zichzelf moesten bezighouden. De kinderen kregen vaste plaatsen en er werd een rangorde ingesteld. In plaats van naar de meester toe te gaan om zich te laten overhoren, bleven de kinderen nu in de banken zitten, terwijl de meester voor de klas stond of door het lokaal liep om te controleren. Het schoolbord, voorheen vrijwel onbekend, ging een belangrijke plaats innemen en de bekwaamheid van de meester werd onder andere afgemeten aan het gebruik dat hij van dat bord wist te maken.

De grondwetsherziening van 1848 verzwaarde de overheidstaak: van rijkswege moest voldoende openbaar onderwijs gegeven worden. Naast deze pedagogische taak werd het onderwijs vooral na 1850 ook een technische noodzaak. Om te voorzien in de snel groeiende vraag naar algemeen ontwikkelde ambtenaren, handels- en kantoorpersoneel, naar geschoolde arbeiders, als gevolg van het opgangkomen van de industriële revolutie, schoot het onderwijs te kort. Met de invoering van de onderwijswet van 1857, die het MULO-onderwijs schiep, en die van 1863, die de vakscholen en burgerscholen in het leven riep, voltrok zich de aanpassing van het onderwijs aan de eisen des tijds.

De wet op het Lager Onderwijs van 1878 verhoogde tenslotte de eisen voor het geven van onderwijs. De plaatselijke Schoolcommissie kwam tot de conclusie dat alle Vlaardingse scholen, uitgezonderd de meisjes-MULO, onvoldoende gehuisvest waren! Dit was mede aanleiding tot het stichten en het bouwen van de thans 100-jarige scholen in Vlaardingen.

Bovendien werd de mogelijkheid geopend het bijzonder onderwijs te subsidiëren, totdat het in 1920 financieel volkomen gelijkgesteld werd aan het openbaar onderwijs.

Een schoolklas van rond 1840. De onderwijzer mocht pas bij 70 leerlingen een hulponderwijzer aanstellen!

Deze financiële gelijkstelling betekende een verschuiving van het aantal leerlingen van de openbare naar de bijzondere scholen. In 1919 volgde 52% van het aantal leerlingen openbaar en 48% bijzonder onderwijs; in 1923 was dit respectievelijk 47 en 53%. Tussen 1921 en 1929 werden zes bijzondere lagere scholen geopend, terwijl op 23 juni 1924 de gemeenteraad besloot twee openbare scholen te sluiten.

Leerplicht

Naast de bevolkingstoename was ook de leerplichtwet van 1901 een oorzaak van de snelle groei van het aantal leerlingen. Echter de wil om lessen te volgen ontbrak nogal eens. De gemeenteraad besluit daarom tot oprichting van een gemeentelijke commissie tot wering van schoolverzuim. Volgens deze commissie waren huiselijke werkzaamheden en godsdienstige plichten de belangrijkste motieven om te spijbelen. Vooral richtte zij haar kritiek op de bedeeden: "In enkele gezinnen ontdekt men op dit gebied erfelijke eigenschappen. Vooral de schoonmaak is hier een geboren vijandin van het schoolbezoek". Naast justitiële bestraffing werd getracht het schoolverzuim te bestrijden door het verstrekken van premies en klompen door het Burgerlijk Armbestuur; het Nederlandsch Onderwijzers genootschap bood warme maaltijden aan tijdens de wintermaanden en van de schoolbibliotheek mocht alleen gebruik worden gemaakt bij trouw schoolbezoek.

Sinds 1889 was ook het gymnastiekonderwijs in het lessenpakket opgenomen, "want anders loopt men gevaar dat het lichaam te zwak zal worden om een krachtige geest in zich op te nemen en de leerling zal later blijken een onbruikbaar mensch in de maatschappij te wezen". De gymnastiekles werd echter beperkt tot "vrije- en ordeoefening",

waarvoor een speciaal ingericht gymnastieklokaal niet nodig was.

Aanschouwelijk onderwijs werd gegeven in het onderhouden van schooltuinen, het houden van schoolwandelingen "ter verkrijging van aardrijkskundige begrippen" en ook de jaarlijkse schoolreisjes naar voornamelijk de Rotterdamse Diergaarde ontbraken niet.

4. Veranderingen in de loop van de 20e eeuw.

Steeds meer begon men zich bewust te worden van de nadelen, verbonden aan het klassikale systeem. De cijfers, de rapporten, de onvoldoendes, dat alles legde een druk op vele kinderen en hun ouders. De examendressuur had tot gevolg dat er toch nog veel klakkeloos uit het hoofd werd geleerd. Er gingen daarom stemmen op, het onderwijs te veranderen, zodat kinderen van verschillende aanleg beter aan hun trekken konden komen. Daar kwam nog wat bij. Men begon eraan te twijfelen of het wel juist was het onderwijs in zo sterke mate te richten op het verwerven van kennis. Een kind was niet een vat wat slechts gevuld behoefde te worden met een groot aantal feiten om daarna in de maatschappij goed te kunnen functioneren. Moest het onderwijs niet veelzijdiger worden en meer gericht op de ontwikkeling van de persoonlijkheid en ontplooiing van eigen mogelijkheden? Voorlopig lieten de bestaande schoolwetten echter niet veel veranderingen in leerplan en lesrooster toe. Ook het uniforme bouwtype van de scholen was een rem voor het ondernemen van onderwijsexperimenten. Alleen het kleuteronderwijs was minder stringent geregeld. Het kleuteronderwijs was in de 19e eeuw wat verwaarloosd. Heel lang bleef men van mening dat jonge kinderen toch nog niet in staat waren veel te leren. Men achtte het verkwistend veel geld aan hun onderwijs uit te geven. Juist deze verwaarlozing heeft voor de eer-

ste aanzet tot vernieuwing gezorgd.

De schoolwet van 1920 gaf de financiële gelijkstelling aan de scholen. Daar profiteerden niet alleen de confessionele scholen van, maar ook de montessori en daltonscholen, die als eerste gebroken hadden met het klassikale systeem. Bovendien gaf een wetswijziging in 1922 de scholen de vrijheid het lesrooster naar eigen inzicht in te richten. Het werd al spoedig duidelijk dat voor deze vernieuwing kinderen met veel plezier en belangstelling de vereiste hoeveelheid kennis vergaarden. De gewone klassikale scholen gingen daarom ook gaandeweg wat meer mogelijkheden tot zelfwerkzaamheid bieden. Toch bleef nog lang de eis bestaan dat alle kinderen dezelfde hoeveelheid kennis moest worden bijgebracht.

Dat is aan het veranderen.

De maatschappij is tegenwoordig zo gecompliceerd en aan verandering onderhevig, dat het onmogelijk is de kinderen van nu de nodige kennis voor later bij te brengen. Beter is bepaalde vaardigheden te leren. Bijvoorbeeld het omgaan met informatiebronnen zoals boeken, catalogi en tijdschriften, maar ook het omgaan met apparatuur zoals audiovisuele hulpmiddelen en computers.

Kinderen moeten leren de grote hoeveelheid kennis en informatie te "zeven". Leren de hoofdzaken te onderscheiden of zeer gericht de kennis die op dat moment nodig is, te zoeken en te verwerken.

Naast de noodzaak voor veranderingen van het onderwijs vanuit de maatschappij, is de erkenning van het unieke van elk mens van invloed op het onderwijs. Er is een groeiende aandacht voor de individuele kwaliteiten en problemen van de kinderen. Dit verklaart de opkomst van het buitengewoon onderwijs. In Vlaardingen werd in 1919 in de Zomerstraat de eerste BLO-school geopend.

De begeleiding van de school en de kinderen

Een klassefoto van leerlingen van de school aan de Nieuwe Kerkstraat in het begin van deze eeuw: de leerlingen kijken met-de-handen-op-de-rug strak in de lens van het fototoestel. (P-1642).

vraagt meer mankracht en organisatie. In 1973 werd de Stichting Onderwijsbegeleidingsdienst Nieuwe Waterweg-Noord in het leven geroepen.

De ontwikkeling van het onderwijs staat niet meer stil. Op dit moment zijn de scholen voor kleuter- en lager onderwijs bezig met de integratie, vooruitlopend op de invoering van de Wet op het Basisonderwijs in 1985.

Al met al is het schoolgaan veel prettiger geworden dan vroeger. Toen waren de leerlingen samengebracht in vaak sombere, slecht geventileerde ruimten, met houten banken. Thans verblijft men in een goed geventileerd en fris geschilderd ruim lokaal, hulpmiddelen als het filmtoestel, de dia-projector en de televisie ondersteunen de lessen, de schoolconcerten en toneelvoorstellingen werken aan de culturele vorming van de leerling, de leerkrachten worden pedagogisch bijgeschoold. Voor de gezondheid van de leerlingen waken de schoolartsen en -tandartsen.

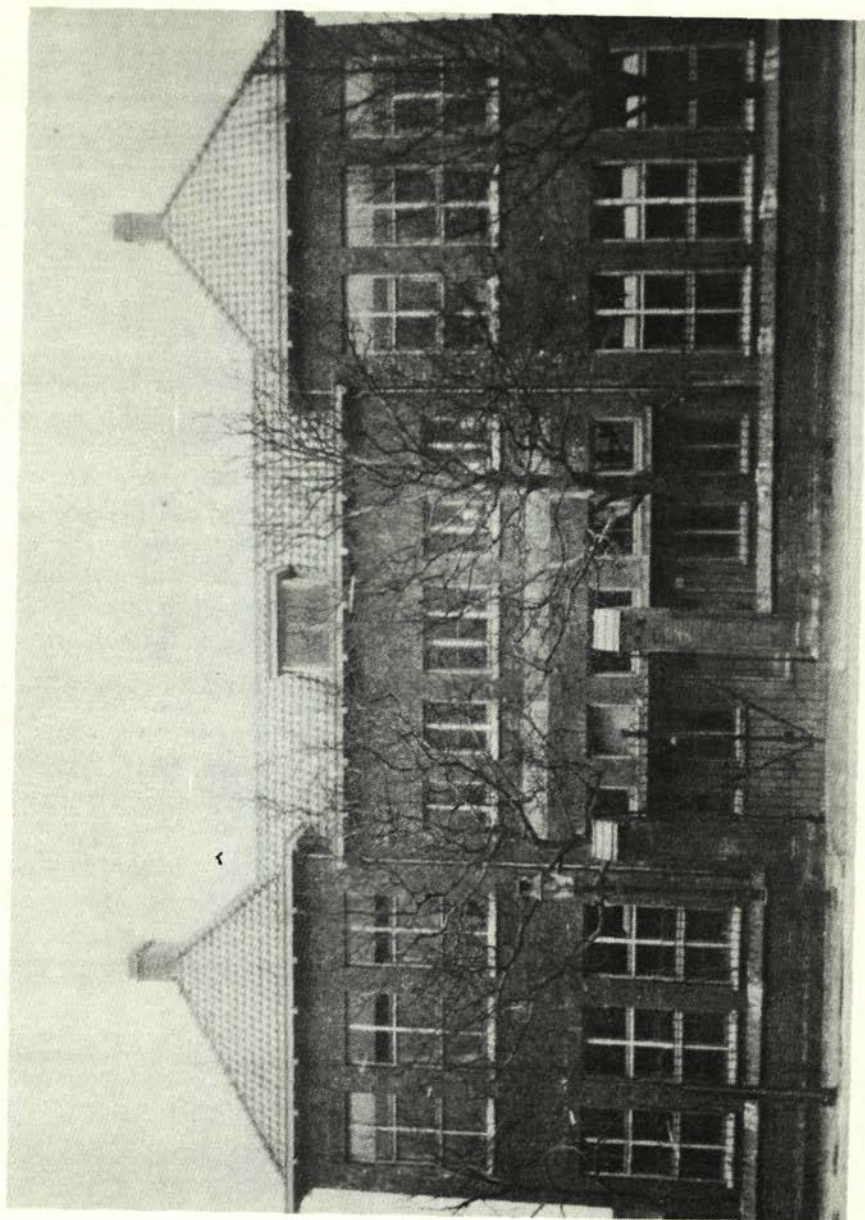
Het onderwijs, eeuwenlang de "schrijn" van traditie en cultuur, dient nu niet meer tot het conserveren van de bestaande orde, maar helpt mee aan de verandering van de maatschappij.

Het onderwijs is in 100 jaar wel zeer drastisch gewijzigd!

BRONNEN EN LITERATUUR.

De geraadpleegde literatuur- en archiefbronnen zijn:

1. Algemene Geschiedenis der Nederlanden, Bussum, 1979 e.v.
2. Jaarverslagen van de plaatselijke schoolcommissie, 1855-1935, in: archief van het gemeentebestuur 1813-1962.
3. Plaatselijk schoolreglement van 1816, in: archief plaatselijke schoolcommissie, inv.nr 9.

School A aan voorheen de Broekweg, voorheen de Afrol, nu Groen van Prinstererstraat in 1930.

DRIE MAAL EEN EEUW.

Geschiedenis van- en wetenswaardigheden over de drie jubilerende scholen.

Door medewerkers van de betreffende school.

1883

1949

1983

Van school A voor kosteloos onderwijs,
Juliana van Stolbergschool,
naar openbare basisschool.

In 1881 kocht de gemeente Vlaardingen een stuk grond, van 750 centiaren, van de heer C.A.IJzermans voor f 3,50 per centiare.

Nadat de ingenieur|architect J.van Waning het ontwerp had gemaakt, werd in 1882 begonnen met de bouw van een kosteloze school, school A genoemd. Wat was eigenlijk een kosteloze school? De Vlaardingse gemeenteraad gaf in 1882 de volgende omschrijving van een kosteloze school:

"Een kosteloze school is een school waar onderwijs wordt gegeven aan kinderen wier ouders en verzorgers onvermogen zijn om enig schoolgeld te betalen".

Deze school werd gebouwd op het gekochte stuk grond aan de Broekweg, zoals de Groen van Prinstererstraat toen nog genaamd was. In het verslag van de gemeente Vlaardingen staat dat de school al op 15 augustus 1882 opgeleverd had moeten worden. Een aannemer die een behoorlijke tijdberekening kon maken, behoorde echter tot de zeldzaamheden. De "schuld" hiervan lag bij het onderwijs, want bij rekensommen kon geen rekening worden gehouden met snelle en langzame werklieden en met de weergesteldheid. De school werd daarom pas op 31 december 1882 opgeleverd en voor het

Een groep leerlingen van School A in circa 1924. (P-3023).

eerst op 1 januari 1883 in gebruik genomen. Het eerste hoofd van de school was de heer A.F.Stolk. Hij verdiende toen 1.100 gulden per jaar. De school bevatte in die tijd (en ook nu nog) 7 lokalen. In ieder lokaal stond een grote kachel, die het lokaal op de goede temperatuur moest houden. De ruimte die zo'n kachel innam, was een groot probleem, omdat er ook nog 48 kinderen in één lokaal moesten worden gehuisvest. In het geheel was de school ingericht voor 400 leerlingen.

Volgens het verslag van de gemeenteraad moest een goede onderwijzer, in een rustige omgeving, de ster zijn die fonkelde en zijn stralen tot hoofd en hart der jeugd liet doordringen.

Deze onderwijzers gaven in die tijd les in de volgende vakken:

- a. het lezen;
- b. het schrijven;
- c. het rekenen;
- d. de beginselen der vormleer;
- e. die der Nederlandsche taal;
- f. die der vaderlandsche geschiedenis;
- g. die der aardrijkskunde;
- h. die van de kennis der natuur;
- i. zingen en
- k. de nuttige handwerken voor meisjes.

Op aandrang van enkele hoofden van de openbare scholen besloot de gemeenteraad in 1949 alle openbare scholen een naam te geven. School A zou voortaan Juliana van Stolbergschool heten.

De hoofden stelden dit voor omdat een kind, eenmaal volwassen, altijd sterke herinneringen heeft aan een school of een onderwijzer(es). Een sprekende naam van een school kan daarvoor bevorderlijk zijn. De Juliana van Stolbergschool is dan ook uitgegroeid tot een begrip in Vlaardingens.

De Juliana van Stolbergschool is op dit moment een moderne school, hoewel het een oud jasje heeft. Het onderwijs wordt aangeboden met de modernste methoden en de onderwijzer(es) wordt daarin gesteund door hedendaagse hulpmiddelen zoals: overhead-projector, cassette-recorder en video.

*

Juliana van Stolberg-Wernigerode werd op 11 februari 1506 te Stolberg geboren, als dochter van Botho VIII van Stolberg-Wernigerode. Hoewel zij roomskatholiek was opgevoed kreeg zij tijdens haar eerste huwelijk met Filips van Hanau (1523) sympathie voor de hervorming. Toen Filips in 1529 stierf bleef zij met vier kinderen achter. Zij hertrouwde in 1531 met Willem de Rijke, graaf van Nassau, Katzenelbogen, Vianden en Dietz. Uit dit huwelijk werden 5 zoons en 7 dochters geboren. Haar oudste zoon was Willem van Oranje (De Zwijger) door wie zij de stammoeder werd van ons vorstenhuis. Zij overleed op 18 juni 1580 op de Dillenburg.

ERASMUSCHOOL.

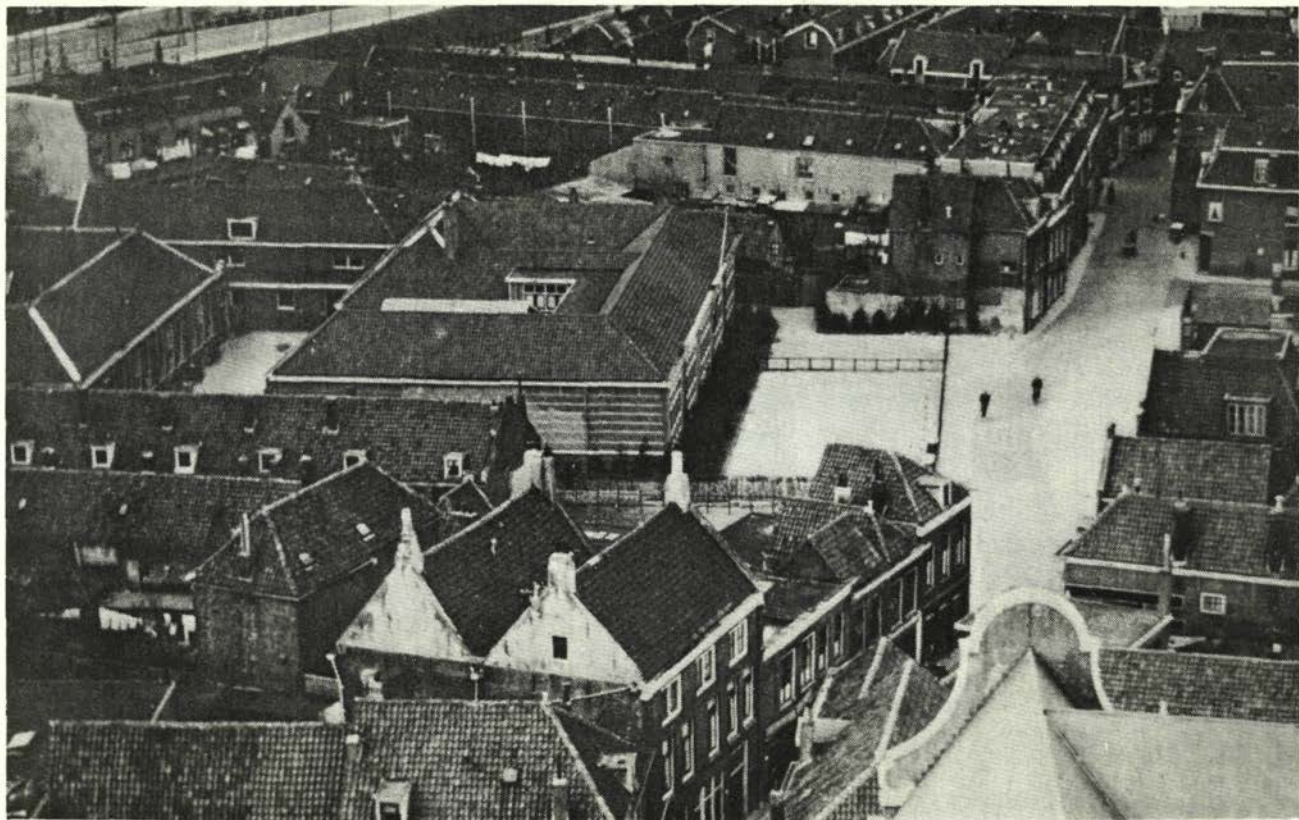
Op 31 december 1882 werd het gebouw aan het West-nieuwland opgeleverd. Deze school werd gesticht door de gemeente en was bedoeld voor kinderen van minvermogenden. Hij werd de "Tusschenschool" genoemd, maar heette officieel school B. Op 3 januari 1883 werd de school geopend. De heer W. Voogd was toen de "bovenmeester", hij verdiende f 1.100,-- per jaar. De gemeente betaalde in 1883 f 1.239,96 aan schoolgeld.

School B kreeg in maart 1949 de naam "Erasmus-school". Dat was nog niet zo lang na de brand van 1947 toen de lokalen 6 en 7 totaal werden vernield en van de lokalen 3, 4 en 5 het dak afbrandde. De schade aan leermiddelen en meubilair bedroeg f 18.000,--, de schade aan het gebouw f 38.520,--. En dat alles op de vooravond van Sinterklaas!

Gelukkig konden de traktaties aan de kinderen gered worden. De kinderen vonden tijdelijk onderdak in de Emmastraat.

De school bestond uit 7 lokalen gelegen rond de hal. Die situatie is pas in de laatste jaren enigszins veranderd. Eén van de lokalen is bij de hal getrokken en er is een doorgang gemaakt naar het gebouw dat er tegenaan is gebouwd, de voormalige school G. Deze interne verbouwing was nodig omdat het aantal leerlingen dermate gestegen was dat uitbreiding noodzaak werd. Nu zijn er in de beide gebouwen 11 lokalen in gebruik door de Erasmusschool en nog 2 ruimten in gebruik door het bi-cultureel onderwijs.

Doordat er nu zoveel ruimte in de Erasmusschool is, kan er ook daadwerkelijk met kleinere klassen gewerkt worden. De grote hal biedt vele mogelijkheden zoals: gezamenlijk Sinterklaas en Kerstfeest vieren; een aparte handarbeidruimte; een vaste, centrale plaats voor de televisie, het documentatiecentrum, de schoolbibliotheek. De klei-

Detail van een panorama vanaf de toren van de Grote Kerk over het Westnieuwland uit 1955. Links de "Tusschenschool", School B en School G.

nere ruimten hebben ook hun voordelen, b.v. een rustige plaats voor de logopedist.

Niet alleen zijn er verschillen te zien tussen 1883 en 1983 als men kijkt naar het aantal kinderen in de klas, maar ook het onderwijs is totaal veranderd.

De strakke opstelling van de banken in rijen is vervangen door tafeltjes en stoeltjes die in groepjes gezet kunnen worden of apart, afhankelijk van het werk dat gedaan wordt of de behoefte van het kind om alleen of in een groepje te zitten. De televisie heeft een vaste plaats gekregen in het klasse-gebeuren. De diaprojector wordt dagelijks gebruikt. De éénmalige schoolreis is op de Erasmusschool vervangen door meerdere excursies per jaar.

Allerlei instanties zijn in het leven geroepen om het onderwijs een extra dimensie te geven. Ook de Erasmusschool brengt bezoeken aan de kinderbeoederij en krijgt ook hulp bij het opzetten van projecten van de sectie kunstzinnige vorming.

De Onderwijs Begeleidingsdienst helpt niet alleen bij problemen met individuele kinderen, maar is ook behulpzaam bij het opzetten van het schoolwerkplan dat het leerplan van de Erasmusschool en het spelwerkplan van de kleuterschool "De Klaproos" moet gaan vervangen nu beide scholen in de toekomst in het kader van de integratie één school zullen gaan vormen. Hierop vooruitlopend werken beide scholen dan nu al veel samen.

In het schoolwerkplan krijgt de ouderparticipatie een vaste plaats. Dat zal niet voor het eerst zijn dat ouders in de school zijn. Al jaren zijn de ouders een wezenlijk deel van deze leef-werk-gemeenschap. Niet alleen de oudercommissie zet zich in voor het wel en wee van de kinderen maar gelukkig kan het personeel al jaren rekenen op de hulp van vele ouders, zonder wiens bereidwil-

Groep leerlingen van School B in het Westnieuwland in 1912. (P-1977).

lige medewerking en goede ideeën de Erasmusschool nooit de school was geworden die hij nu is: een plaats waar kinderen, ouders en leerkrachten in goede harmonie samenwerken.

*

De humanist Desiderius Erasmus werd geboren op 28 oktober 1466 of 1469 te Rotterdam als zoon van ene pastoor Gerards uit de omgeving van Gouda en diens huishoudster Margaretha. Hij studeerde te Deventer, Parijs en Oxford. In 1506 promoveerde hij in Turijn in de theologie. Zijn bekendste werken zijn "Adagia" uit 1508, een verzameling becommentarieerde spreekwoordelijke gezegden uit de Oudheid en "Lof der Zotteid" uit 1511.

In Engeland begon hij in 1514 aan twee levenswerken: een kritische uitgave van het Nieuwe Testament en De Brieven van Hieronymus.

Na een verblijf in Leuven vestigde hij zich in 1521 te Bazel. Veel van zijn werken wekten weerstand, waartegen hij zich in vele geschriften moest verdedigen.

Bij de toename van de Hervorming in Bazel verbleef hij van 1529-1535 te Freiburg in Beieren. In 1535 keerde hij in Bazel terug en stierf daar op 12 juli 1536.

—|—

Gerard Jan Ligthart was een pedagoog die leefde van 1859 tot 1916. Hij was hoofd van een volksschool in Den Haag. Door artikelen, schoolboekjes en lezingen heeft hij grote invloed uitgeoefend op de didactiek en de methodiek van het onderwijs.

—|—

Rechts de Gemeenteschool aan het Emaus in Vlaardinger-Ambacht. Links de onderwijzerswoning die stond ter plaatse van de huidige Jan Ligthartstraat.

JAN LIGTHARTSCHOOL

De huidige Jan Ligthartschool is in 1883 gebouwd en in januari 1884 officieel geopend onder de naam "Gemeenteschool" van de gemeente Vlaardinger-Ambacht. Het grondgebied van deze gemeente behelsde de Babberspolder, Holiërhoeksepolder, Zouteveense polder, Broekpolder en de Vettenoordsepolder, wat dus inhield dat de school het karakter had van een streekschool.

In de winter resulteerde dit in het uitgaan van de school om ongeveer 15.00 uur, zodat de kinderen, die helemaal moesten lopen naar huis (en wel tot bij Schipluiden toe) niet de hele weg in het donker hoefden af te leggen! Tussen de middag bleven deze kinderen natuurlijk over op school. Deze traditie is inmiddels weer in ere hersteld.

Behalve "Gemeenteschool" was de naam in de buurt ook wel "klompenschool", want op een enkele uitzondering na, zoals de kinderen van de veldwachter, liep iedereen op klompen.

In eerste instantie bestond de school uit drie klaslokalen, waarin dus steeds twee leerjaren bij elkaar zaten. Het hoofd van de school stond in het middelste lokaal en kon via de ruiten in de tussenwanden overzien wat er de hele dag in de school gebeurde.

In 1931 is de school uitgebreid met drie klaslokalen aan de Raadhuisstraat, de tegenwoordige Jan Ligthartstraat. Twee van de oude lokalen werden echter niet als klas, maar door de gemeente als vergaderruimte gebruikt. Deze situatie duurde tot 1937, toen bij een nieuwe verbouwing er nog twee lokalen bijkwamen óp de drie lokalen aan de Jan Ligthartstraat en ook alle andere ruimtes ingeschakeld werden voor het geven van onderwijs.

Zo'n 100 jaar geleden betaalde men per kind per

Schoolgroep van de Gemeenteschool in Vlaardinger-Ambacht in circa 1910.
Voor de foto zijn de klompen thuisgelaten! (P-2907).

week 10 cent schoolgeld. Met meerdere kinderen uit één gezin kwam men voordeliger uit: voor twee kinderen moest 8 cent en voor 3 of meer kinderen 6 cent betaald worden.

Tegenwoordig komt men uit op een bedrag van f 1,35 per kind per week.

Veranderingen die op het moment in de school zichtbaar zijn, zijn 10 jaar geleden op gang gekomen. Samen met ouders werd in een leegstaand lokaal een documentatiecentrum opgezet. Dit lokaal werd door ouders en personeel verbouwd en de boeken werden gecatalogiseerd volgens CIS0-systeem. Het is in de loop der jaren verfijnd en uitgebreid en wordt nu veelvuldig gebruikt door de leerlingen voor projecten, individuele werkjes en spreekbeurten.

Al zes jaar is de school onder leiding van een werkgroep bezig om samen met vijf andere scholen het rekenonderwijs aan te passen aan deze tijd. Het gevolg is dat naast het traditionele rekenen er ook wiskundige benaderingen in het programma zijn opgenomen. Deze wiskundige en rekenactiviteiten worden zoveel mogelijk bekeken vanuit de ogen van het kind. Dit heeft tot gevolg dat kinderen uit één groep hetzelfde probleem vaak op heel verschillende manieren kunnen en mogen oplossen. Dit is een vorm van differentiatie die kenmerkend is voor "Wiskobas", zoals dit in de wandelgangen wordt genoemd.

Ook het lezen gaat tegenwoordig anders dan vroeger. Leesvormen als technisch lezen in niveau-groepen, leeskring en begrijpend lezen op niveaudeden in de school hun intrede en worden nog steeds toegepast.

Daar de ouders en het personeel van de Jan Ligthartschool het noodzakelijk vonden dat er een

openbare kleuterschool in deze wijk kwam, werd er op 4 november 1974 een dépendance van "De Korenbloem" gevestigd in een leegstaand lokaal. Met de stichting van deze dépendance konden we dus daadwerkelijk gaan werken aan de integratie van de kleuterschool en de lagere school. De sfeer is prettig en de inzet van ouders én personeel is groot, want de ouders hebben in de Jan Ligthartschool wel degelijk een stuk inspraak en zeggenschap op bepaalde punten. Er zijn haast elke dag wel ouders op school te vinden die helpen bij: technisch lezen, documentatie, sportdag, handenarbeid en handwerken, schoolkrant, projecten, overblijven en noem maar op.

Al zo'n 7 jaar geleden heeft men weer eens bij de gemeente aan de bel getrokken voor een nieuw gebouw, daar de huidige accommodatie niet toereikend is volgens de moderne maatstaven. Dit is echter niet van de ene dag op de andere te realiseren, maar men geeft de moed niet op!

Voor al daer de Jan Ligthartschool een school geworden is waar ouders en leerkrachten samenwerken aan de toekomst van de kinderen, een school waar aan oud-leerlingen met plezier terug denken en een plaats waar veel van hen nog steeds regelmatig terugkomen.

Een school waar gestreefd wordt naar een goede sfeer en een prettig werkklimaat voor de kinderen en een school waar niet alleen kennis, maar ook sociale en creatieve vaardigheden hoog in het vaandel staan.

Een school voor en van de kinderen, maar ook voor en van een ieder die zich erbij betrokken voelt.

Uit de geschiedenis van de

VERENIGING VOOR BIJZONDER CHRISTELIJK
SCHOOLONDERWIJS TE VLAARDINGEN.

Verzameld door K.W.van Netten.

Inleiding

Het lager onderwijs in ons land is aanvankelijk een aangelegenheid geweest waarin de kerk een belangrijke rol speelde. In de Middeleeuwen hield men zich in de scholen vooral bezig met liturgische zaken als zingen van kerkelijke psalmen en gezangen en het leren van het Onze Vader en de Geloofsbelijdenis. Met de Reformatie deed het godsdienstonderwijs als vak zijn intrede. Van meet af aan heeft de school eigenlijk een christelijk karakter gehad, is zij als christelijke school begonnen.

Uit de geschiedenis van Vlaardingen is bekend dat vóór 1578 Cornelis Adriaensz. als schoolmeester werkzaam was in een gebouwtje aan de Schoolstraat; later was hij o.m. predikant te Maassluis zodat ook op zijn particuliere school het onderwijs ongetwijfeld christelijk geweest zal zijn. Vermoedelijk heeft onze stad lange tijd maar één school gehad. De benoeming van de schoolmeester - die tegelijkertijd ook voorzanger was - was een belangrijke gebeurtenis; wereldlijke en kerkelijke overheden waren hierbij nauw betrokken. In "Merkwaardigheden enz. der Stede Vlaardingen" (1807) wordt verwezen naar een benoemingsprocedure uit 1609: "Wanneer de Voorzangers en Schoolmeestersplaats der Parochiekerk open staat, worden in de Vergadering der twee Geregten, uit elk

GEBED BY HET BEGIN VAN HET SCHOOL.

Goebe God! wy danken U voor
de gelegenheid / die Gij ons schenkt /
om in nuttige kundigheden onderricht
te ontvangen / — doe ons gevoelen /
dat Gij het zijt / die ons die gelegenheid
schenkt / op dat wy van bezelven een
recht gebruik mogen maken / en daar
op uit zijn / om steeds in kennis en be-
kwaamheid te voorzien / leer ons voor
traagheid en onoplettendheid ons te wach-
ten / . Integendeel blijft en oplettend te
zijn / op dat wy hun / die ons onder-
richten / hun moeilijk werk daar
voor eensgezint genoeglijk mogen ma-
ken. Amen!

De schooldag werd geopend en gesloten met het
uitspreken van een gebed zoals dit.

Geregt, eenige leden gelast uit te zien en te verneemen naar een bekwaam Schoolmeester, en van hunne verrigting en bekomen onderregting verslag te doen aan de Vergadering, ten einde daar by verder te handelen, als bevonden wordt te behoorren. De persoon, door de twee Geregten tot de bediening dier beide Ampten geschikt, word aan den Kerkeraad, of oudsten Predikant, bekend gemaakt en aangeboden, en indien hij binnen den tyd van 14 dagen, of 8 dagen daarna onbegrepen, niet onbekwaam bevonden word om den dienst te bekleeden, word hy gehouden verkoren te zyn, ...".

In de loop der eeuwen is de zorg voor het onderwijs steeds meer aan de overheid gekomen; de grondwetten aan het begin der 19e eeuw verklaarden het openbaar onderwijs tot een voorwerp van aanhoudende zorg van de regering, terwijl over het bijzonder onderwijs niet gesproken werd.

In Vlaardingen vermeldde de Algemene Schoolorde uit die tijd enkel dat "tenminste bij het begin en eind van elke schoolweek, met een gepast christelijk gebed geopend en gesloten moest worden".

Tegen deze steeds minder wordende invloed van de christelijke leer op het onderwijs ontstond een groeiend verzet, de Schoolstrijd, welke van circa 1815 tot 1920 heeft geduurd. Ook aan Vlaardingen is deze strijd niet ongemerkt voorbijgegaan.

Het begin.

De wortel van de zaak van het christelijk onderwijs te Vlaardingen ligt omstreeks 1850. In die tijd waren het de heren Am.van Dijk, J.Kijne en F.Stam die het initiatief namen tot het oprichten van een Kinderzendingsgenootschap, dit in navolging van een soortgelijk genootschap te Rotterdam. Wekelijks kwam men samen met een achttal jeugdige kollektanten en vier maal per jaar vergaderde men

op feestelijke wijze met de kinderen van 't Genootschap: "Dan werd er gezongen en gebeden, naar de vatbaarheid der kinderen Gods Woord verkondigd en tenslotte den kinderen een boekje ten geschenke gegeven".

Nadat als vierde man W.Pleijzier tot de leiding toetrad, werd begonnen met een Zondagsschool, die voorzag in een dringende behoefte.

"Bij het genot van dien zegen bleven wij nog in onze bijzondere samenkomsten als bestuurders, welke bijeenkomsten tevens bidstonden waren, den Heere smeeke om een school voor onze kinderen en de kinderen onzer Gemeente. Een school, waar Gods Woord besproken mocht worden en ook de allerkleinsten op den Heere Jezus gewezen. Een school, waar niet minder dan op de bestaande de jeugd de noodige kennis en vaardigheden werden eigen gemaakt, maar waar ook dit Maatschappelijk onderwijs den Bijbel ten grondslag had".

Om advies ging men o.a.naar Mr G.Groen van Prins-terer die, na met hen gesproken te hebben niet alleen de raad mee gaf: "Nu, Broeders! gaat maar biddend voort!", maar ook een bankbiljet van honderd gulden.

Plaatselijk werd een samenkomst belegd voor belangstellenden. Het bleek nog niet zo eenvoudig om tot gelijk inzicht te komen: enerzijds waren er "Afgescheiden Broeders" die alleen maar een school wilden bouwen die uitging van de kerk, 'wjl school en kerk bijeenhoren'. Anderzijds was er bij de niet-gescheidenen weinig begrip voor de noodzaak van een Christelijke school: "nog geen open oog voor het verderf dat in neutraal onderwijs schuilt; nog geen besef, dat de school meer nodig heeft, dan het bijbellezen na school-tijd (wat toen nog gewoonte was): men begreep niet, dat de kinderen zoowel in school als in huis christelijk moeten worden opgevoed".

Niettemin, op 16 mei 1867 werd opgericht de Vereeniging voor Bijzonder, Christelijk Schoolonderwijs te Vlaardingen.

Artikel 1 van de statuten luidde:

"De Vereeniging voor Bijzonder, Christelijk Schoolonderwijs te Vlaardingen heeft ten doel: het bevorderen eener Christelijke opvoeding door schoolonderwijs, en dien overeenkomstig de stichting en in standhouding van één of meer scholen met den Bijbel te Vlaardingen.

Haar grondslag is het eeuwig, onveranderlijk Woord van God.

Haar beginsel is, dat de volksopvoeding en het volksonderwijs geheel in overeenstemming moeten zijn met den in den Bijbel geopenbaarden wil van God".

Geheel overeenkomstig de geest der tijd was het stemrecht voorbehouden aan mannelijke leden boven de twintig jaren. Blijkens de tekst der statuten als vastgesteld in 1896 bedroeg de contributie f 5,-.

Het bestuur werd o.m.gevormd door:

E.H.van Leeuwen, predikant te Vlaardingen,

Wouter Pleijsier, winkelier,

Frans Stam en Jan Kijne, timmerlieden,

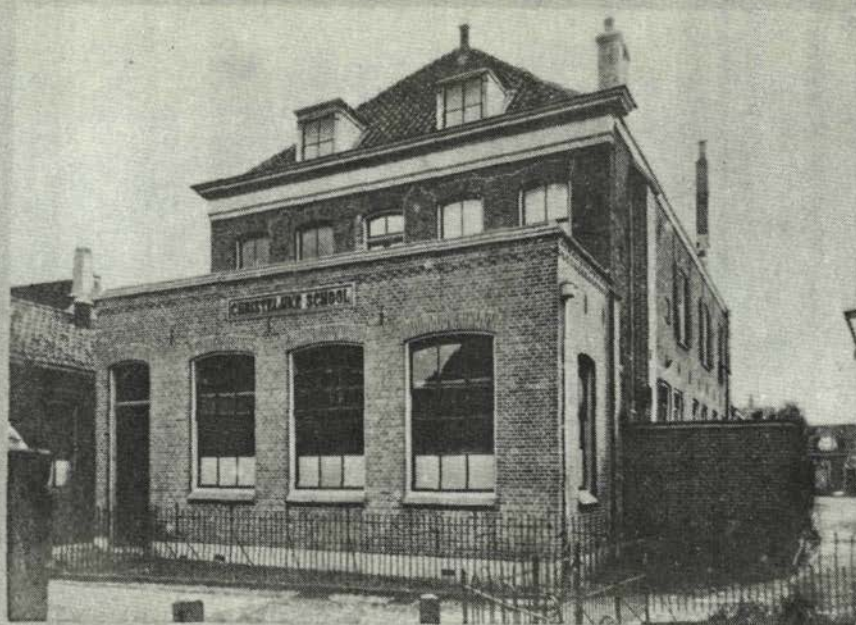
Johannes Droppert Corneliszoon, winkelier

en Pieter Droppert, kuiper.

Spoedig werd ook een stuk grond gekocht, maar het zou nog drie jaar duren alvorens met de bouw werd aangevangen. Met name bestuurslid Kijne heeft een belangrijk aandeel gehad in ontwerp en uitvoering van het gebouw dat op 10 februari 1872 kon worden ingewijd; het gebouw bevatte drie lokalen, waarvan één voor de Bewaarschool en een dubbele bovenwoning. Bouwkosten f 9.999,-.

Lange tijd hebben achtereenvolgende plaatselijke predikanten de voorzittershamer gehanteerd; na

SCHOOL HOFJESSTRAAT.

31 AUGUSTUS 1904.

eerder genoemde Dr E.H.van Leeuwen, waren dat onder meer de predikanten J.C.K.Nonhebel, L.J.van Rhijn, H.J.James, H.H.Barger en J.D.de Stoppelaar.

In 1896 deden zich binnen het bestuur ernstige moeilijkheden voor, veroorzaakt door het als zodanig door J.Kijne Sr. beschreven eigengereide optreden van de voorzitter. Het tegenstrijdige gedrag van juffrouw Bijleveld van de Bewaarschool aan de Liesveldselaan in verband met het aanbrengen van een overkapping op de speelplaats, was hiertoe mede aanleiding. Uiteindelijk besloot Kijne zich toen terug te trekken als bestuurslid. In een geschrift van 26 pagina's geeft hij zijn visie op het gebeuren, waarin hij en passant het een en ander vertelt over de oprichtingsgeschiedenis van de 'Vereeniging'.

In de jaren 1896, 1911 en 1921 vierde men feest, ter gelegenheid van respectievelijk het 25-, 40- en 50-jarig bestaan van de eerste school gelegen aan de Hofjesstraat. In een krantenverslag uit 1896 lezen we onder meer dat er een feestelijke bijeenkomst was met toespraken, waarbij een koraal door het kinderkoor 'vrij goed' driestemmig werd gezongen. Ook E.H.van Leeuwen - toen inmiddels professor - hield een feestrede waarin hij teruggreep op zijn toespraak in 1871: hij stelde onder andere dat de scholen de gemeente niet waren opgelegd gelijk de Staatsscholen, maar uit haar gegroeid zijn.

In de scholen werden de kinderen onthaald, "... waarin voor hen natuurlijk de grootste feestelijkheid bestond en waarbij dan ook weldra een echte vroolijke stemming heerschte".

Ook in 1911 was er feest zowel voor de kinderen als voor ouders en belangstellenden; de laatsten kwamen tesamen in de Grote Kerk. Professor Van Leeuwen kon niet meer persoonlijk aanwezig zijn, maar hij zond een gedicht waarvan hier enkele

coupletten zijn opgenomen.

GEDACHTENIS

Nog leeft in mijn herinnering
Die eensgezinde broederkring
Die, vast vertrouwend op hun God
Niet achtend veler smaad en spot
Gedrongen slechts door eer en plicht
Het oog hield op één doel gericht:
Een onderwijs, dat ongestoord
Den toegang geeft aan 't heilig Woord.

Van 's levens moeitevolle baan
Zijn bijna allen heengegaan.
Die broed'ren, die vóór veertig jaar
De handen sloegen in elkaar
Om onder opzien tot den Heer
Een school te stichten, waar de leer
Van Christus in het onderwijs
Gesteld wordt op den rechten prijs.

Gemeente van Vlaardingen! ik zend u mijn groet,
Een weemoedsklank trilt er in menig gemoed,
Bij gedachtenis aan zoovelen van vroegeren
(tijd
Maar 't nakroost dier mannen plukt de vrucht
(van hun strijd.
't Zij alles God tot eer,
In Christus onzen Heer.
Hij, die de vrucht bereid,
Voor tijd en eeuwigheid!

E.H.van Leeuwen.

In 1921 was de vreugde eveneens groot; de lokalen waren allemaal versierd met guirlandes, vlaggen en groen. Eerst werd in alle klassen de kinderen de betekenis van die dag verteld, waarna de bestuursleden met hun dames een wandeling door de

Groep kinderen van de Bewaarschool aan de Liesveldschelaan, circa 1907. (P-2633).

scholen maakten. Het feest duurde de hele morgen, tot "de klok twaalf sloeg en de kinderen, elk 'gewapend' met een sinaasappel en een stuk kwatta tot bescheid, "in vrijheid werden gesteld" met de mededeling, dat het "'s middags geen school" was.

Schoolregels.

Uit de Verordening voor de scholen, zoals die van kracht was tegen het eind van de negentiende eeuw, kunnen we het een en ander leren over het schoolleven.

De schooltijden waren van 9 tot half 12 en van 2 tot 4 uur; op zaterdag was er alleen 's morgens school. Avondschool (MULO) werd gehouden van 5 tot 7 uur.

Over vakantie staat vermeld: "...met Pinksteren één week, bij het begin van Augustus één week, met Kerstmis één week, ...".

Naar het oordeel van het Bestuur konden nog enige dagen extra worden bepaald. Goede Vrijdag en de dag daarna waren ook vrij.

Het schoolgeld bedroeg 27 cent per leerling per week; waren er meer kinderen uit een gezin dan was een lager tarief van kracht. Voor de MULO werd f 7,50 per kwartaal berekend. Op zich waren dit vrij hoge bedragen, die overigens hard nodig waren door het aanvankelijke gebrek aan overheidssubsidie. Op de openbare school kon men al voor een dubbeltje per week terecht.

Nadat de tweede school was geopend (1886), trok men schoolgrenzen, waarbij de Haven als scheidslijn fungeerde tussen de school aan de Hofjesstraat en de school aan de Koningstraat.

Arbeidsvoorwaarden.

Het salaris der onderwijsgegenden moest betaald

worden uit de eigen middelen van de Vereniging. In 1903 bedroeg het basissalaris voor het hoofd der school f 1.000,- per jaar; afhankelijk van dienstjaren en akten golden toeslagen tot maximaal f 1.375,-. In 1905 was er kennelijk behoefte aan verhoging der norm: in de akte van aanstelling van Simon van Kampen (door hemzelf in keurig handschrift geschreven) gedateerd 22 december 1905, staat een maximum van f 1.850,- vermeld.

Treffend is de toevoeging: "In de Bestuursvergadering van 28 November 1905 is de toezegging gedaan dat bij beteren toestand der kas, deze bedragen met f 100,- verhoogd worden". Kennelijk vond men dit bij nader inzien te ver gaan, want de regels zijn later doorgehaald.

Voor pensioen en weduwenpensioen was ook een regeling: de bijdrage bedroeg totaal 7% van het salaris, waarvan het bestuur circa de helft voor haar rekening nam.

De onderwijzers moesten het in die jaren doen met een bedrag dat varieerde van f 500,- tot f 725,- per jaar, welk bedrag nog verhoogd werd met f 25 indien ze gehuwd waren.

In 1911 bedroeg het salaris voor het helpend personeel der bewaarscholen 1 tot 5 gulden per week, afhankelijk van de dienstjaren; de acte A en B van Bewaarschoolonderwijzeres leverde een toeslag op van respectievelijk 100 en 50 cent per week. Hoewel het niet anders zal zijn geweest in andere dienstbetrekkingen, doet het schrijnend aan te lezen dat in 1903 nog gold dat bij afwezigheid ten gevolge van ziekte van langer dan een maand een korting op het salaris werd toegepast tot 75% terwijl men na vier maanden ziekte (eervol) ontslag kon verwachten.

De financiële gelijkstelling bracht meer eenheid in de salarissen terwijl de secundaire omstandigheden beter werden. Zo werd in 1921 ten behoeve van de 13 leerkrachten en 4 vakonderwijzeressen

Het Bestuur der Vereeniging voor Bij-
zonder; Christelijk Schoolonderwijs te Haardingen
heeft voor vast tot Hoofd der School Hofjesstraat,
uitgaande van genoemde Vereeniging, aangesteld den Heer
van Kampen; Simon,
die den 1^{en} Juni 1873 in functie is getreden; op een salaris
van f 1850.- (zegge achttien honderd vijftig gulden)
5 jaars, met inbegrip van f 250.- (zegge tweehonderd vijftig
gulden) voor huishuur, waarvan de uitbetaling geregeld
op den laatsten werkdag van iedere maand zal geschieden;
en op de verdere voorwaarden, bij de hiernuwaande
Salarisregeling vastgesteld.

V.l.n.r.staande: Willem v.Hees,Grietje Oord,Jacob Spanjersberg,Petr.van Dam,
Machiel Poot. Zittend: Jacob de Ligt,Jacob Brinkman,Josina M.C.Punt, **Simon
van Kampen**, De Bruin en Adriana Don. (P-2777).

van de school aan de Hofjesstraat aan salaris uitbetaald f 35.796, 57.

Financiën.

Noemden we al de schoolgelden en de salarissen, natuurlijk waren er ook nog andere inkomsten en uitgaven. Zo vermeldt de rekening over 1884/85 de volgende posten:

Ontvangsten

Saldo Credit 1 April 1884	f 120,21 ⁵
Aan schoolgelden, groote school	" 4.760,67
" " bewaar "	" 2.746,91 ⁵
" Contributiën	" 498,50
" Giften	" 96,75
" Diversen	" 487,98
	f 8.711,03

Uitgaven

Salaris onderwijzers/onderwijzeressen	f 5.952,29
Aan renten en aflossing	" 358,42
Aan vuur en licht	" 85,36
Voor het schoonhouden der Scholen	" 168,08
Aan diversen	" 1.842,27
Saldo Credit	" 304,61
	f 8.711,03

In 1895/96 verleende het Rijk een subsidie van f 3.883,33 welke zo'n 20% der uitgaven dekte. Jaarlijks werd een collecte gehouden, de Oranje-

collecte, welke na aftrek van een bijdrage voor de Vereniging voor Christelijk Volksonderwijs, ten gunste van de verenigingskas kwam. Door middel van een huis aan huis bezorgd schrijven vestigde het Bestuur de aandacht op deze inzameling. Ook na 1920 ging men hiermee nog door omdat ook toen de "...offers nog steeds noodig" en de "...gaven aan dit onderwijs welbesteed zijn". Onderaan de brief vermeldde men: "N.B. Den tegenstanders van Chr.Onderw.wordt verzocht, dit biljet als niet gezonden te beschouwen".

De opbrengst liep wel terug:

1920 - f 2.087,79

1921 - f 1.055,--

1922 - f 578,27

Daarnaast voorzag men in de benodigde middelen door het sluiten van leningen, soms in hypotheekvorm, soms op basis van aandelen welke na verloop van tijd ook wel eens aan de 'Vereniging' werden teruggegeven zonder er betaling voor te verlangen.

Het innen van schoolgeld werd na 1922 maar in handen van het gemeentebestuur gegeven omdat door de omslachtige, steeds veranderde richtlijnen veel kostbare tijd voor het onderwijs verloren ging en deze inning de hoofden vele zorgen gaf.

De ene school na de andere.

In het voorafgaande is al enkele malen melding gemaakt van uitbreiding en nieuwbouw. Van meet af aan zat er dan ook behoorlijke groei in het christelijk onderwijs!

De school aan de Hofjesstraat startte in 1871 met drie lokalen, waarvan één voor de Bewaarschool. De hoofdonderwijzer L.van de Valk bleef slechts korte tijd; hij werd opgevolgd door Simon van Kampen, een patriarchaal figuur die ruim 40 jaar

Groep leerlingen van de Koningstraatschool. (P-2937).

zou blijven. Onder zijn leiding groeide de school dusdanig dat al spoedig over uitbreiden werd gesproken. Verschillende malen moesten er lokalen worden bijgebouwd, ook al omdat de Bewaarschool eveneens meer ruimte nodig had.

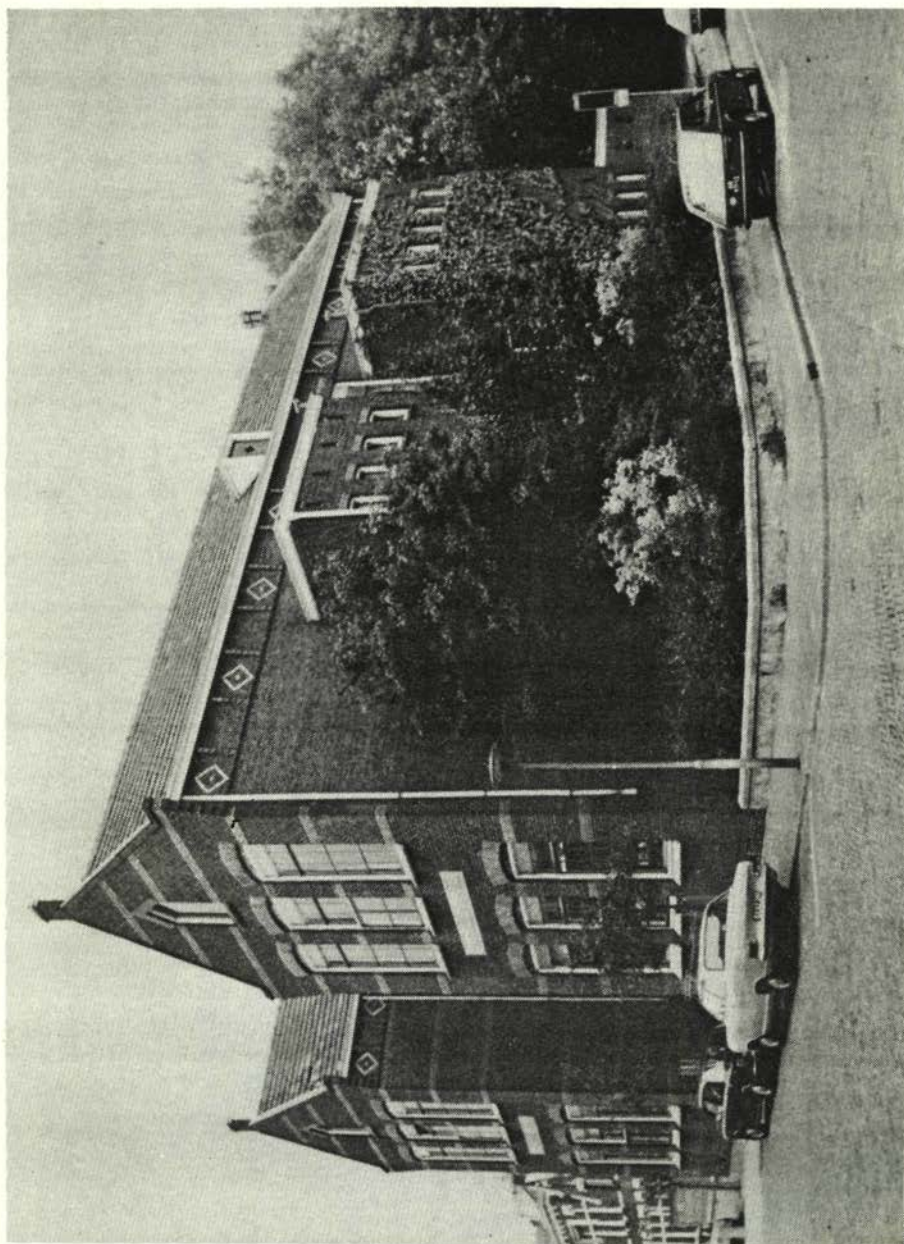
Op 20 december 1882 werd aan de Liesveldsche Laan een aparte bewaarschool ingewijd, "een eenvoudig, net en doelmatig gebouw", zo schreef de krant in die dagen. Juffrouw Bijleveld stond nog steeds aan het hoofd van deze school. Nu kreeg ook de Hofjesstraat weer wat ruimte, die overigens per januari 1883 meteen gebruikt werd aangezien toen "het Onderwijzend personeel der Chr.School met twee Onderwijzers vermeerderd" werd.

Toch bleef er ruimtegebrek, bij de school was geen plaats meer en de gedachten gingen naar een tweede school, te bouwen aan de andere kant van de Haven. Een ambitieus plan voor een school met zes lokalen werd gemaakt, met een onderwijzerswoning en een bovenwoning voor de Bewaarschoolhouderes. Dit plan kreeg echter niet de goedkeuring van de Ledenvergadering; sommige leden wilden er helemaal niet van horen om aan de overzijde te gaan bouwen: er zouden nog geen honderd kinderen komen.

Uiteindelijk, in 1886 werd een gebouw gezet met vier lokalen zonder woning, kosten f 9.000,-. Op de eerste dag van aanneming werden al meer dan honderd leerlingen ingeschreven en ook hier, aan de Koningstraat hoek Kortesteeg bleek al spoedig dat men steeds zou moeten bijbouwen. In feite bleef het wat behelpen, zodat uiteindelijk in 1904 een nieuw gebouw werd gezet aan de Wilhelminastraat, de Wilhelminaschool. Dit gebouw telde twaalf lokalen, bouwkosten rond f 31.000, voor meubilair staat geboekt f 1.202,05 en de acte van eeuwigdurende erfpacht kostte f 118,75.

De kleuters bleven aan de Koningstraat; nu was er ruimte!

Ook het Meer Uitgebreid Lager Onderwijs had steeds

De school in de Wilhelminastraat, later de P.J. van der Schaarschool, in 1978.

lokalen nodig en daarin kon de Wilhelminaschool voorlopig eveneens voorzien.

Begin 1921 telde de "Hofjesstraat" (hoofd Jac. Huitema) 497 leerlingen, aan het eind van dat jaar 526. Uit ruimtegebrek werd een tweetal klassen geplaatst in lokalen van het Weeshuis. "Deze lokalen leenen zich uitstekend voor onderwijsdoeleinden. De rustige rust komt het onderwijs zeer ten goede", zo staat er in het jaarverslag.

De Wilhelminaschool (hoofd P.J.vander Schaar) telde aan het eind van dat jaar 544 leerlingen, waarvan 174 in de MULO-afdeling.

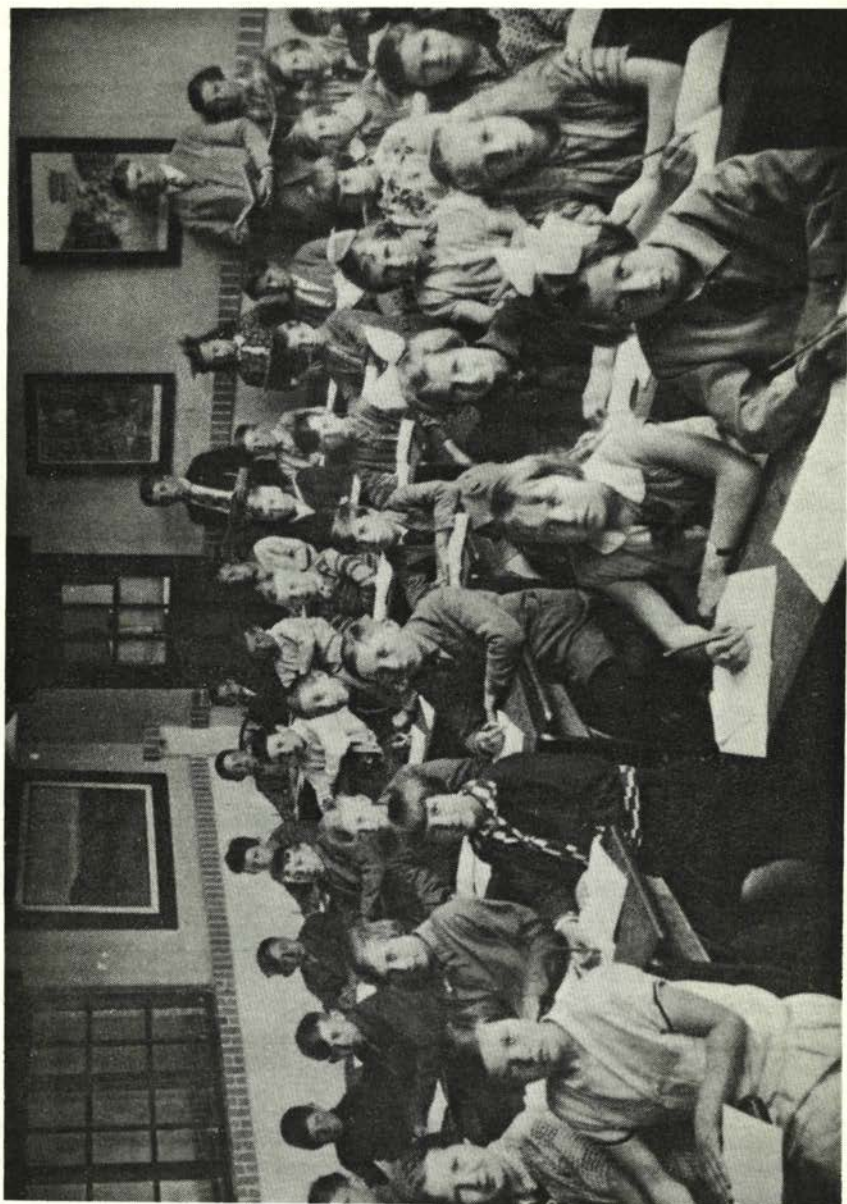
De Bewaarschool Liesveldschelaan (hoofd mej.A.C. G.Reus) werd bezocht door 230 leerlingen. "Jammer, dat de speelschool zoo weinig ruimte biedt, teekent mej.Reus in haar verslag aan. Bij regenachtig weer en in den winter kunnen ruim 80 kinderen niet naar behoren spelen. Evenals vorige jaren werden vele ouders gedwongen hun kinderen naar de openbare bewaarschool te zenden, wegens plaatsgebrek op onze school".

De bewaarschool aan de Koningstraat (hoofd mej.J. A.Koster) telde zo'n 330 leerlingen.

Begrijpelijk dat men met nieuwbouw voort ging. In 1922 werd in gebruik genomen de Da Costaschool aan de Da Costastraat, bouwsom f 88.578,-.

De heer Huitema verkoos dit nieuwe gebouw, waar bij de opening al zo'n 272 leerlingen waren, velen meegekomen van de Hofjesstraat. Dáár werd de heer Fröger tot hoofd benoemd; ruim 340 kinderen bleven hier school gaan. In 1922 kreeg deze school de naam van haar op 23 mei 1914 overleden hoofd Van Kampen.

Aan de Parkweg werd de nieuwe Groen van Prinste-

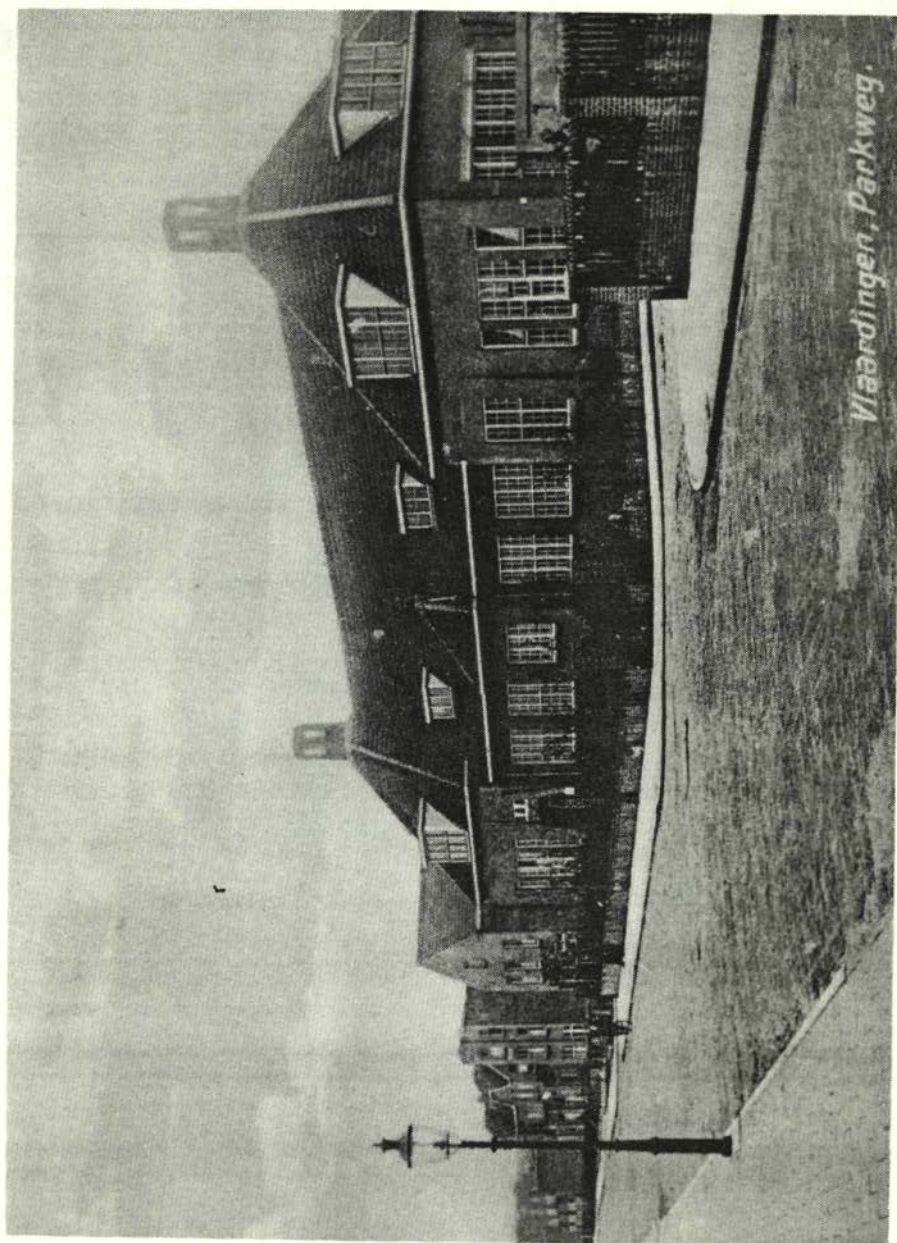
Een klas van de Da Costaschool in ca 1929. (P-2449)

erschool voor MULO betrokken in maart 1923. Ook hier ging het hoofd van de moederschool - Van der Schaar - mee naar het nieuwe gebouw en werd de heer Jaeger uit Westmaas hoofd van de Wilhelminaschool. En, het blijft eentonig, het was hoog tijd want de school telde op dat moment 560 leerlingen, waarvan 203 op de MULO.

Een woord van waardering gold het bestuur van de stad:

"Laten wij echter hierbij in de eerste plaats het gemeentebestuur danken voor hun royale medewerking. Zeker, de wet legt aan de gemeenten de verplichting op om in de behoefte ook van het bijzonder onderwijs door het toestaan van gelden voor schoolbouw, eerste kosten van inrichting enz.te voorzien. Maar het is een groot verschil hoe die medewerking verleend wordt".

De behoefte aan meer schoolruimte bleef bestaan. Reeds eind 1923 wilde men alweer verder praten, omdat de Da Costaschool vol zat. Ook keek men over de gemeentegrenzen heen naar het naburige Vlaardinger-Ambacht; dit bleven echter nog plannen tot 1926. Toen werd de Dr J.Th.de Visser-school geopend. Weliswaar waren de gemeenten burgerlijk nog gescheiden, kerkelijk waren ze echter één. Hoewel aanvankelijk veel ouders voor een christelijke school in Vlaardinger-Ambacht waren, trokken velen zich terug toen bleek dat een nieuwe school naast de reeds bestaande openbare een extra belasting per hoofd van de bevolking zou betekenen. Uit verslaggeving over deze tijd blijkt dat vooral "Volksonderwijs" felle actie heeft gevoerd om de christelijke school tegen te houden. Dit is niet gelukt en in genoemd jaar startte de school in een nieuw gebouw met drie lokalen. Negenenvijftig leerlingen betrokken de school, terwijl het werk nog in volle gang was. "...Wij moesten onder de stellages der stucadoors naar onze

Een prentbriefkaart waarop de Groen van Prinstererschool aan de Parkweg uit 1930.

lokalen. Het ergste kwam echter pas, toen de motor enkele dagen de granietgang kwam schuren. Het was een oorverdovend lawaai". (passage uit de herdenkingsrede, uitgesproken door het hoofd der school H.L.Meijers op 16 juli 1936 t.g.v.het tienjarig bestaan der school).

De jaren na 1930

Over de periode 1930 tot 1948 ontbreken vrijwel alle gegevens. In die tijd was er weliswaar een verdere groei van het aantal inwoners (zie bijlage II), maar nieuwe scholen werden er niet in gebruik genomen. De bestaande gebouwen zullen in die tijd vermoedelijk goed voorzien zijn geweest van leerlingen.

Bekend is dat tijdens de oorlogsjaren (1940-1945) diverse schoolgebouwen voor periodes van verschillende duur gebruikt zijn geweest door de bezetter. Uit schaderapporten die nadien zijn opge maakt valt te constateren dat men zich niet altijd als gasten heeft gedragen. Zo hebben in mei 1945 'twee man en een halfwas' totaal 32 uur nodig gehad voor het 'opruimen en bezemschoonmaken' van de Groen van Prinstererschool, kosten f 76,-. Erg snel was men met het vaststellen van de schadebedragen; het duurde echter tot 1953/54 voor dat het Ministerie tot afrekenen overging!

Kort na de oorlog kregen de bestaande kleuterscholen de namen der drie prinsessen: Beatrix, Irene, Margriet.

Aan het einde van de veertiger jaren werd de beschikbare akkomodatie werkelijk te krap; er werd gebruik gemaakt van kerkzaaltjes, kantines van voetbalverenigingen, e.d. In betrekkelijk snel tempo werden diverse scholen uit de grond gestampt; opvallend is dat de scholenbouw pas een

aanvang nam als de huizen in de nieuwe wijken al betrokken waren. De bestaande scholen hebben de eerste opvang moeten doen. Zo telde de Beatrix-kleuterschool in 1951 aan personeel naast de hoofdleidster nog vier onderwijzeressen en zes kwekelingen, waarbij klassen van veertig tot vijftig leerlingen geen zeldzaamheid waren.

Explosief is de groei te noemen van de scholen in de Babberspolder en de Westwijk. In 1952 werd de Nicolaas Beetsschool in gebruik genomen met zeven lokalen; op 16 januari 1953 waren er 118 leerlingen, op 16 september van datzelfde jaar 272. Bijbouwen was dringend gewenst en in 1954 werden de volgende zes lokalen betrokken. De school werd toen al bevolkt door rond 400 leerlingen. Bovendien had de naastgelegen kleuterschool ook ruimtegebrek; de 200 kleuters zaten verspreid over vier verschillende lokaties, waaronder in de Nic.Beetsschool.

In het westen van de stad was het de Talmaschool die in 1964 met soortgelijke problemen zat; deze school met zes lokalen telde twaalf goed gevulde klassen.

De overige scholen die in deze jaren werden gesticht, zullen hier niet verder apart worden vermeld: het verhaal zou te eentonig worden. De in de bijlage I opgenomen lijst van scholen geeft hierover nog enige bijzonderheden.

Bij het lezen en interpreteren van deze bijlage moet men zich realiseren dat in diezelfde tijd, meestal vlak naast de scholen van de 'Vereniging' ook Gereformeerde scholen zijn gebouwd. In later stadium trokken beide schoolvereniging tesamen op onder de vlag van Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs.

Hervormd en Gereformeerd.

In het voorafgaande is al terloops verwezen naar de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs. In dit hoofdstuk wordt hieraan nadere aandacht geschonken.

Deze Vereniging werd opgericht op 19 februari 1896, uit ongenoegen over het onderwijs op de bestaande christelijke scholen. In de oprichtingsbijeenkomst sprak men dit ook uit; men verlangde naar onderwijs dat op de Gereformeerde beginselen was gebouwd. Op grond van de doopbelofte dienen ouders hun kinderen de leer des verbonds zoals die in de kerk geleerd wordt te onderwijzen, doen en helpen onderwijzen. In de bestaande scholen ontbrak de waarborg hiertoe.

Er meldden zich 84 leden, van wie 6 vrouwen. De mannelijke leden kozen een bestuur, waaronder J.Kijne Sr. (zie terug).

In 1896 werd de eerste school geopend aan de Emmastraat; ook hier was het de familie Kijne die voor de bouw van de school tekende. De 270 leerlingen zullen voor een belangrijk deel van de scholen aan de Hofjesstraat en de Koningstraat afkomstig zijn. Het ligt voor de hand dat de verhoudingen gespannen waren.

In de dertiger jaren mislukte een poging tot toenadering in Ambacht. "...Vele kinderen uit gereformeerde gezinnen waren ingeschreven op onze school. Enkele personen in 't Ambacht meenden echter te moeten overgaan tot het oprichten ener Ver.voor Ger.Schoolond. Deze Ver.verzocht de Raad een school van 3 lokalen, welk verzoek met algemene stemmen werd aangenomen. Hoewel enkele voor-aanst.personen uit Vl., zowel v.Ger.als Herv.zijde nog pogingen in 't werk stelden om tot samen werking te komen, het mocht niet baten. Het best. der Ger.Schoolver.wilde op deze pog.niet ingaan. Apr.1930 werd de school geopend en verloor onze

school een aantal ll. ..." (H.L.Meijers bij het 10-jarig bestaan van de De Visserschool, 1936).

Ook in later tijd zat men niet altijd op hetzelfde spoor. Omstreeks 1950 wilde men een tweede ULO-school gaan bouwen, maar het gemeentebestuur deed moeilijk ten aanzien van de plaats waar de school zou moeten verrijzen. "...Deze moeilijkheden ontstonden, omdat van gereformeerde zijde roet in het eten werd gegooid, omdat zij meende aanspraak te moeten maken op dit terrein...". De plannen werden getroffen door een ministeriële bouwstop. Aan de heer H.W.Tilanus, C.H.U.tweede kamerlid vroeg men om voorspraak, teneinde alsnog toestemming te verkrijgen.

Het bestuur schrijft verder: "...Het meest verdrietige in de hele zaak is, dat het Bestuur van de Vereniging voor gereformeerd onderwijs, op welke wijze weten wij niet, het heeft kunnen bewerkstelligen, dat zij als no.1 op de urgentielijst voor scholenbouw te Vlaardingen werd geplaatst...".

Uiteindelijk werd de Hervormde Vereniging in het gelijk gesteld en de Van de Brugghenschool kwam tot stand.

In 1962 treffen Hervormd en Gereformeerd elkaar opnieuw over ULO-bouwplannen. Beide besturen mochten op hetzelfde terrein elk een 8 klassige school bouwen aan de Spalandlaan, dan wel een groot gebouw met een hervormde en gereformeerde afdeling. Op de buitengewone Algemene Ledenvergadering d.d.27 juni 1962 zei de voorzitter o.m.: "...Maar dat doen we niet. O.i.is dit het begin van de weg die God ons wijst om de eenheid te zoeken en met anderen samen te werken. Hopelijk kan dit later verder uitgebreid worden...".

Ook het Gereformeerde bestuur was deze mening toegedaan, en zo hebben de broeders elkaar weer gevonden! Langzaam maar zeker kwam de samenwer-

king op gang. Ook de verdere nieuwbouw in Vlaardingen-West en -Holy werd gezamenlijk aangevat. Het samenvoegen van bestaande scholen gaf af en toe nog wat problemen, zoals in Ambacht. In het verslag van de Algemene Bestuursvergadering van juni 1964 staat o.m.: "...Ook hiervoor bleken de Geref.broeders niet erg geporteerd. Geconstateerd werd, dat de samenwerking nog maar stroef verloopt. Daar de Geref.Schoolvereniging geen moeilijkheden heeft, waar wij ze wel hebben, is de wens tot samenwerking niet erg groot.Jammer!...". Maar spoedig was er geen houden meer aan; steeds meer scholen werden overgedragen aan de nieuwe vereniging.

Bij het 100-jarig bestaan in 1967 wierp het Hervormde bestuur een blik in de toekomst: "...Hoe wonderlijk het voor een honderdjarige vereniging ook mag klinken: als de voortekenen niet bedriegen, zal binnenkort onze vereniging worden opgeheven! Een opheffing, waarover we verheugd zijn. "... En al zal het 110-jarig bestaan van onze vereniging niet meer worden gevierd, toch kunnen we de toekomst met vertrouwen tegemoet zien".

Inderdaad,

het honderdtienjarig bestaan is niet meer gevierd. Per augustus 1967 waren alle scholen overgedragen aan de Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs. Wettelijke formaliteiten betreffende de overdracht van het kantoorpand aan de Schiedamseweg 100 verhinderden nog enige tijd het officiële einde van de Vereniging voor Bijzonder, Christelijk Schoolonderwijs te Vlaardingen.

Het christelijk onderwijs in Vlaardingen is echter springlevend en ziet met vertrouwen de toekomst tegemoet.

Leerlingen van de Van Kampenschool aan de Hofjesstraat. (P-2051)

Bijlage 1

Overzicht van namen en adressen der scholen en namen der hoofdonderwijzers tot het jaar van overdracht van de school aan de Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs (V.C.S.).

Waar de jaartallen niet of onvolledig zijn vermeld, is dat een gevolg van niet te achterhalen gegevens.

school aan de Hofjesstraat	1871
genoemd: Van Kampenschool	1922
nieuwbouw aan de Paterstraat	1961

hoofden:

J.van de Valk	1871 - 1873
S.van Kampen	1873 - 1914
J.Huitema	1914 - 1922
C.C.Fröger	1922 - 1957
I.Brouwer	1957 - 1960
J.Sleeboom	vanaf 1961

overdracht aan V.C.S.	1967
-----------------------	------

School aan de Koningstraat	1886
nieuwbouw Wilhelminastraat 19	1904
genoemd: Wilhelminaschool	

hoofden:

J.Smit	1886 - 1897
P.J.van der Schaar	1897 - 1923
P.A.Jaeger	1923 - 1948

samen gevoegd met de P.J.v.d.Schaarschool	1948
---	------

Da Costaschool

Da Costastraat 26	1922
uitbreiding en verplaatsing naar Burg.Pruissingel 122	1954

hoofden:

J.Huitema	1922 - 1942
J.Boogaard	1943 - 1965
K.W.van Netten	vanaf 1965

overdracht aan V.C.S.	1967
-----------------------	------

Groen van Prinstererschool voor g.l.o. en u.l.o.

Parkweg 4	1923
afplitsing van 7 g.l.o.klassen (P.J.van der Schaarschool)	1947
schoolscheiding g.l.o./u.l.o. (Ds J.D.de Stoppelaarschool)	1951
Beukestraat 1	

hoofden:

P.J.van der Schaar	1923 - 1934
J.Kamphorst	1934 - 1955
N.van de Hoek	vanaf 1955

overdracht aan de Vereniging voor Christe- lijk Voortgezet Onderwijs	1967
---	------

P.J.van der Schaarschool

ontstaan als afplitsing van de Groen van Prins- tererschool	1947
Beukestraat 1	
samen gevoegd met de Wilhelminaschool	1948
en verplaatst naar Wilhelminastraat 19	
samen gevoegd met de Ds J.D.de Stoppelaar- school	1965

hoofd:

A.Kalden vanaf 1947

overdracht aan V.C.S. 1967

Ds J.D.de Stoppelaarschool

ontstaan na schoolscheiding g.l.o/u.l.o

Groen van Prinstererschool 1951

hoofden:

P.Puik 1951 - 1954

J.J.Sleeboom	1955 - 1961
--------------	-------------

W.Stolk	1961 - 1962
---------	-------------

H.H.de Hay	1962 - 1964
------------	-------------

samengevoegd met de P.J.v.d.Schaarschool 1965

Dr J.Th.de Visserschool

Plein Emaus 2 1926

hoofden:

H.L.Meyers 1926 - 1958 (1962)

C.J.Eykelenboom 1958 - 1961 (wnd.)

N.K.Edelschaap	1961	(wnd.)
----------------	------	--------

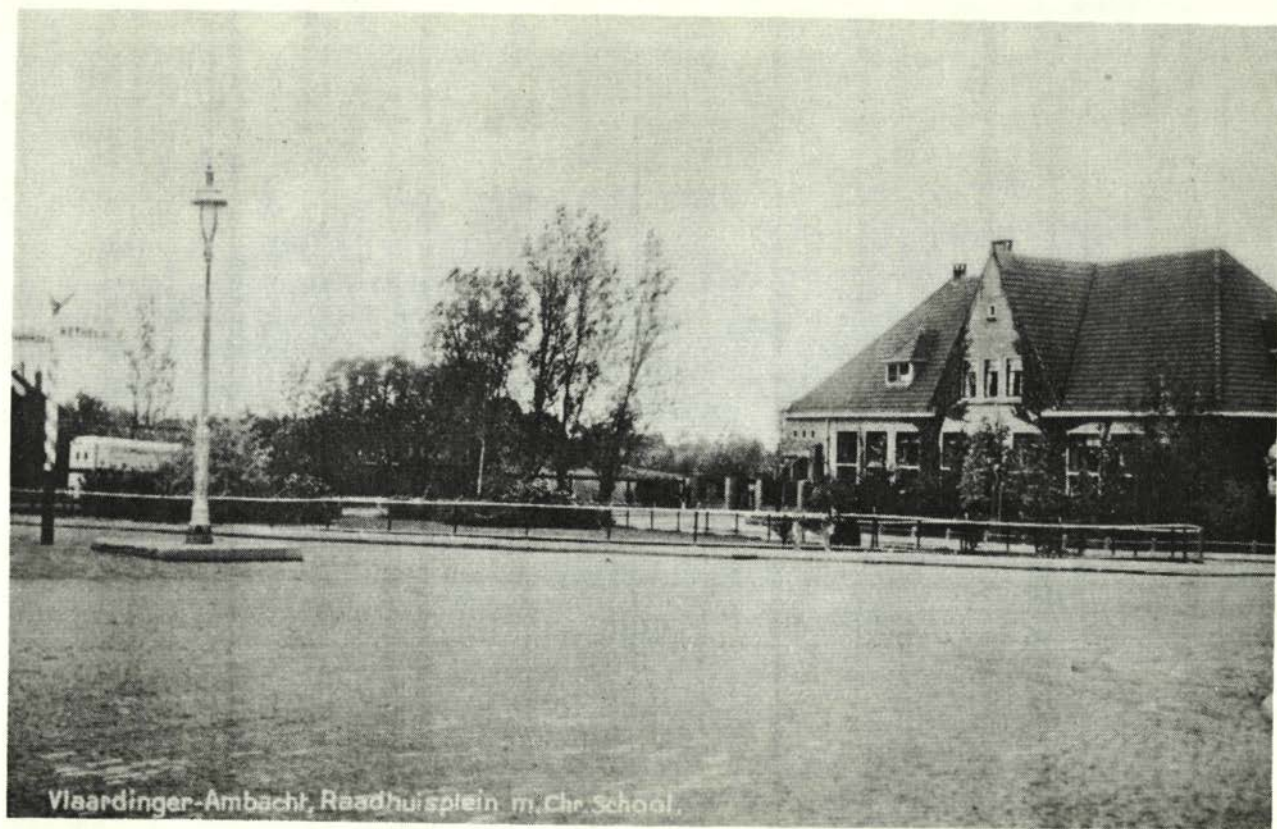
L.Stapel vanaf 1962

samengevoegd met de Mr J.Terpstraschool van de
Vereniging voor Gereformeerd Onderwijs en over-
dracht aan V.C.S. 1966

Jhr Mr A.F.de Savornin Lohmanschool

Prins Hendrikstraat 97a 1926

hoofden:

Vlaardinger-Ambacht, Raadhuisplein m. Chr. School.

De Dr J.Th.de Visserschool, fraai gelegen aan het voormalige Raadhuisplein in Vlaardinger-Ambacht. In die tijd stond 'Kethel' nog op het ANWB richting-bord.

W.de Vos	1926 - 1943
K.Schouten	1943 - 1953
R.Teunissen	1953 - 1957
G.A.Th.Slagter	1957 - 1960
N.K.Edelschaap	1960 - 1961
P.v.d.Wildt	1961 - 1964

samen gevoegd met de Prinses Julianaschool van de
Vereniging voor Gereformeerd Onderwijs en over-
dracht aan V.C.S. 1964

Marnixschool

Groen van Prinstererstraat 81	1929
verplaatst naar Da Costastraat 26	1959

hoofden :

F.J.W.Boogaard	1929 - 1952
T.v.d.Berg	1952 - 1967

samen gevoegd met de Da Costaschool 1967

Prof.Dr J.H.Gunningschool voor g.l.o.

Koningstraat	1950
verplaatst naar Da Costastraat 26	1926
verplaatst naar Groen v.Prinstererstraat	1959

hoofden:

W.D.Hulsbergen	1950 - 1958
J.R.Vogelzang	vanaf 1958

samen gevoegd met V.G.L.O.van Vereniging Gerefor-
meerd Schoolonderwijs
overdracht aan V.C.S. 1963

Prinses Wilhelminaschool

Foreslaan 1 1950

hoofden:

P.Broos 1950 - 1963

P.v.d.Wildt vanaf 1964

overdracht aan V.C.S. 1967

Mr J.J.L.van der Bruggenschool voor u.l.o.
Billitonlaan 106 1951

hoofd:

J.Boschma vanaf 1951

overdracht aan Vereniging Christelijk
Voortgezet Onderwijs 1967

Nicolaas Beetsschool

Rotterdamseweg 115 1952

uitbreiding met zes lokalen 1954

hoofden:

F.J.W.Boogaard 1952 - 1961

H.Wormgoor vanaf 1961

overdracht aan V.C.S. 1967

Mr W.Bilderdijschool

Spalandlaan 2 1957

hoofden:

G.J.Schreuder 1957 - 1966

W.Andriesse	vanaf 1966	
overdracht aan V.C.S.		1967

Talmaschool		
Van Boisotstraat 20		1958

hoofden:

F.Siegert	1958 - 1961	
N.K.Edelschaap	vanaf 1961	
overdracht aan V.C.S.		1967

Govert Maanschool		
Prof.Teldersstraat 185		1963

hoofden:

W.Stolk	1962 - 1966	
M.J.Slagboom	vanaf 1966	
overdracht aan V.C.S.		1967

Kleuterscholen

bewaarschool aan de Hofjesstraat	1871
verplaatst naar Liesveldschelaan	1882
genoemd Prinses Irene kleuterschool	1946
verplaatst naar Westnieuwland 25	
verplaatst naar Westnieuwland 29	1972

hoofden:

Mej.Bijleveldt	1871 - 1902
Mej.A.C.G.Reus	1902 - 1929
Mej.N.van Leeuwen	1929 - 1960

Mej.J.W.Jacobs	1960 - 1963
Mej.A.den Dulk	vanaf 1963

overdracht aan V.C.S. 1967

bewaarschool aan de Koningstraat	1886
genoemd Prinses Margrietkleuterschool	1946
verplaatst naar Wilhelminastraat 19	1961

hoofden:

Mej.Bruininghuis	1886 - 1910
Mej.J.A.Koster	1910 - 1933
Mej.Berkhout	1933 - 1960
Mej.E.Langbroek	1961 - 1967
Mej.J.Koalsie	vanaf 1967

overdracht aan V.C.S. 1967

bewaarschool aan de Groen van Prinstererstraat/ Thorbeckestraat	1929
genoemd Prinses Beatrixkleuterschool	1946

hoofden:

Mej.A.C.G.de Reus	1929 - 1935
Mej.W.Brouwer	1935 - 1952
Mej.G.Moree	1952 - 1956
Mej.N.Jongerius	1956 - 1959
Mej.J.P.van Embden	1959 - 1967
Mej.E.Langbroek	vanaf 1967

overdracht aan V.C.S. 1967

Prinses Marijkekleuterschool	
Sneeuwbalstraat 12	1955

hoofd:

Mej.G.Moree	vanaf 1956	
overdracht aan V.C.S.		1967

Louise de Colignykleuterschool

p/a Talmaschool	1958
van Boisotstraat 22	1961

hoofd:

Mej.N.Jongerius	vanaf 1959	
overdracht aan V.C.S.		1967

Oranje Nassaukleuterschool

Willem Pijperstraat 1	1959
-----------------------	------

hoofden:

Mej.N.van Leeuwen	1960 - 1963	
Mej.J.W.Jacobs	vanaf 1963	
overdracht aan V.C.S.		1967

Jacqueline van der Waalskleuterschool

p/a Govert Maanschool	1962
Prof.Teldersstraat 20	1965

hoofden:

Mevr.v.d.Sijde-Mostert	1961 - 1962	
Mevr.Romein-ter Hoor	1962	
Mej.M.M.Post	vanaf 1962	
overdracht aan V.C.S.		1964

Charlotte de Bourbonkleuterschool
p/a Rotterdamseweg 115

1962

hoofd:

Mej.M.H.Hordijk 1962 - 1964

opgeheven per september

1965

Bijlage II

Overzicht van de bevolkingsaantallen der gemeente
Vlaardingen ten tijde van het bestaan van de
Vereniging voor Bijzonder, Christelijk School-
onderwijs.

1850 -	7.692
1860 -	8.265
1870 -	8.453
1880 -	9.519
1890 -	12.609
1900 -	16.682
1910 -	21.885
1920 -	24.886
1930 -	27.471
1941 -	32.192
1947 -	42.987
1950 -	46.323
1955 -	56.870
1960 -	68.129
1965 -	72.905
1970 -	79.085

Bijlage III

De verhouding

Openbaar - Bijzonder Onderwijs

in de gemeente Vlaardingen in procenten.

	openbaar	bijzonder
1861	89½ %	10½ %
1890	50 %	50 %
1901	43 %	57 %
1913	52 %	48 %
1923	51 %	49 %
1953	32 %	68 %
1962	33 %	67 %

BRONNEN

Bijl Mz., A.

Historische Wandelingen in en om Vlaardingen.

Vlaardingen, 1963.

Gemeentelijke Archiefdienst Vlaardingen

Archiefstukken bevattende de jaarrekeningen, statuten, schoolverordening, jaarverslagen, e.d.

(trefwoord: onderwijs//Verenigingen, nrs.4C35; 8C30, 34-36, 40-42, 44-49, 52; 8F27; plakboeken 2 en 3).

Gemeentecourant Vlaardingen, 1963.

150 jaar, 1813 - 1963.

Gebundelde artikelenreeks, behandelende diverse aspecten van de Vlaardingse bestuursgeschiedenis.

Meyers, H.L.

Herdenking 10 jarig bestaan der Dr De Visser-school, feestrede uitgesproken d.d.16 juli 1936.

Nieuwe Vlaardingse Courant,

edities d.d.: 20.12.1882; 24.5.1886; 30.11.1886;
15 en 22.2.1896; 7.10.1908; 27.10.1909; 3.11.1909
15.2.1911; 27.5.1914; 26 en 28.11.1919; 8 en 11.
2.1921; 22.11.1922; 1.1.1923; 7.4.1926; 16.7.1926
3.9.1926; 8.1.1929.

Nieveld, M. van

Vlaardingen in zijne opkomst, aanwas, geschiede-
nissen,... enz., 1807.

facsimile-uitgave, Boekhuis den Draak, Vlaardin-
gen, 1966.

Noordam, Prof. Dr N.F.

Inleiding in de historische pedagogiek.

Wolters-Noordhoff, Groningen, 1976.

**Vereniging voor Bijzonder, Christelijk School-
onderwijs.**

100 jaar, 1867 - 1967.

Vlaardingen, 1967.

Vereniging Christelijk Schoolonderwijs, Vlaardingen.

Archiefstukken uit de personeelsadministratie;
notulen van het Algemeen Bestuur 1950-1967;

hypotheekakten; rekeningen; beschikkingen enz.

NIEUWE UITGAVEN.

Jan Anderson en Mari den Draak.

Handel en wandel in Oud Vlaardingen.

Een kostelijk kijkboek vol foto's van Vlaardingse bedrijven, winkels en straathandel. De foto's variëren van 1910 tot 1960. Velen zullen op deze foto's nog bekende gezichten ontdekken.

De grote belangstelling voor enkele recente be-roepsexposities in het Streekmuseum Jan Anderson was voor de auteurs aanleiding dit boek samen te stellen.

Uitgave: Uitgeverij De Draak; prijs f 26,50.

Gerard Lutke Meyer.

Het levend verleden van Vlaardingen.

Rond 1970 interviewde de auteur een 80 tal be-jaarde Vlaardingers. Uit de levensherinnering van deze veelal bekende persoonlijkheden wist de au-teur een boeiend stuk recente geschiedenis samen te stellen. De herinneringen bestrijken het ter-rein van: handel en zeevaart, haringvisserij, op-komende industrialisatie, oorlog en bezetting, onderwijs, gezondheidszorg, sport en recreatie, kunst en muziekleven en vele andere.

Van veel van de geïnterviewden werd een foto af-gedrukt.

Enkele slordigheden in namen en feiten zijn mis-schien terug te brengen tot enerzijds de mense-lijke herinnering en anderzijds te weinig correc-tie van auteur of uitgever.

Uitgave: Europese Bibliotheek, Zaltbommel.

Prijs f 47,50.

N.E. van Eeden.

Groen bekeken.

Dit is een bundel artikelen van de hand van de bekende Vlaardingse dominee M. Groenenberg, samen-gesteld uit zijn wekelijkse rubriek in Hervormd

Nederland. Over zijn Vlaardingse tijd, 1932-1943, komen o.a.ter sprake: zijn verhouding met de wat "zware" collega's. De oplossing voor de kerstinzameling van "zijn" krans en het trieste relaas over de verzetsgroep De Geuzen.

Een boeiend boek voor iedereen die in kerkgeschiedenis en in de Vlaardingse geschiedenis is geïnteresseerd.

Uitgave: Boekencentrum. Prijs f 19,90.

Diverse auteurs.

Weg van de vrijheid.

De Gereformeerde predikant Dr F.L.Bos ontving een feestbundeltje ter gelegenheid van zijn 50 jarig jubileum als Dienaar des Woords en als doctor in de theologie. Zijn weg als theoloog en kerkhistoricus worden in deze bundel belicht door o.a. Vlaardingse (oud) collega's.

Uitgave: Gereformeerde Kerk van Vlaardingen.

Prijs: f 7,50.

Elske van der Vlis

KONVOKATIE

Het bestuur van de
HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN
nodigt de leden uit tot het bijwonen van de

Algemene Ledenvergadering

te houden op maandag 14 februari 1983 in de zaal
Maassluissedijk 7 te Vlaardingen. **Aanvang 19.30 uur**

Agenda

1. Opening door de voorzitter.
2. Ingekomen stukken.
3. Notulen van de vergadering van 29 januari 1982
4. Jaarverslag sekretariaat.
5. Verslag van de kascommissie.
6. Financieel verslag 1982 en begroting 1983.
7. Bestuursverkiezing. *
8. Mededelingen van het bestuur.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

Indien daar aanleiding voor is volgt hierna uitreiking van de Restauratie-penning.

Na de pauze een lezing met dia's door drs D.J. van der Veen uit Utrecht, getiteld "De vis wordt duur betaald"; sociale en economische aspecten van de geschiedenis der Nederlandse haringvisserij vanaf circa 1800.

* Bij het agendapunt bestuursverkiezing.

Reglementair aftredend zijn mevrouw E.Stolk-Timmermans en de heer J.de Ligt. Alleen de heer De Ligt is herkiesbaar. Verder heeft de heer J.M.den Draak zijn bestuursfunctie beschikbaar gesteld.

Het bestuur roept kandidaten op voor het opvullen van de bestuursplaatsen. Graag opgave aan het sekretariaat vóór 1 februari 1983 (of zo snel mogelijk na ontvangst van dit "Tijd-Schrift"). Van de kandidaten moet bekend zijn dat zij een eventuele benoeming zullen aanvaarden.

Het bestuur heeft het genoegen u reeds vier kandidaat-bestuursleden voor te kunnen stellen.

In alfabetische volgorde zijn dat:

De heer F.W.Assenberg, 36 jaar, exportmedewerker bij Hoek/Loos. Hij is momenteel bezig met een onderzoek naar de Broekpolder.

Adres: Riouwlaan 63.

De heer Mr J.van der Burg, 60 jaar, assurantie-tussenpersoon. Hij heeft een jarenlange bestuurlijke ervaring en heeft een speciale belangstelling voor het Vlaardingse dialect.

Adres: Binnensingel 60.

De heer K.W.van Netten, 45 jaar, onderwijsdeskundig medewerker van de Vereniging voor Christelijk Schoolonderwijs te Vlaardingens. Van zijn hand is de scriptie over het Christelijk onderwijs in Vlaardingens die u in dit "Tijd-Schrift" aantreft.

Adres: Kornoeljedreef 20.

De heer T.Rolfes, 35 jaar, elektrotechnicus bij het Gemeentelijk Energiebedrijf Vlaardingens. Hij houdt zich o.m.bezig met de geschiedenis van de familie Broek te Vlaardingens.

Adres: Groeneweg 17.

Het bestuur beveelt hen alle vier hartelijk bij u aan.

NOTULEN

van de Algemene Ledenvergadering, gehouden op dinsdag 19 januari 1982 in de zaal Maassluissedijk 7 te Vlaardingen.

1. In zijn openingswoord memoreerde voorzitter Jan Anderson het jaar 1981, wat voor de vereniging een financieel moeilijk jaar was. Hij deelde mee dat de Culturele Raad had besloten de "Binnenstadsdag" dat jaar te laten vervallen. De plannen van de vereniging om die dag te verzorgen in het kader van haar 15 jarig bestaan kunnen daarom geen doorgang vinden. De viering van het jubileum zal daarom beperkt worden tot een bijzondere ledenavond in zaal "Triangel".

De voorzitter sprak er zijn spijt over uit dat "Tijd-Schrift" nr 25, "De Schoolstraat" duurder dan normaal was geworden. Door tijdsgebrek moest een duurdere drukker dan gewoonlijk worden ingeschakeld.

Verder sprak hij zijn bezorgdheid uit over de vermindering van de gemeentesubsidie met f 1000,-. Toch waren er ook goede dingen te vermelden: twee leden hebben zich beschikbaar gesteld voor een bestuursfunctie en verder heeft de vereniging in het afgelopen jaar een goede pers gekregen, wat stellig het aantal bezoekers dat de bijeenkomsten bijwoonde heeft beïnvloed. De avonden werden gemiddeld door 150 personen bezocht.

Vervolgens doet de voorzitter een beroep op de leden om in het vervolg te helpen met de verspreiding van "Tijd-Schrift" en andere post van de vereniging, waardoor een aanzienlijke besparing op de portokosten kan worden bereikt.

2. Er was één ingekomen stuk: een bericht van verhindering van wethouder A. Maarleveld.

3 en 4. De notulen van de vorige ledenvergadering

en het jaarverslag van het sekretariaat worden goedgekeurd.

5. De kascommissie, bestaande uit de heren G.B. Anderson en drs C.L.Noordhoek (reserve: de heer J.H.van Ekelenburg), deelden mee dat de kas in orde was bevonden.

6. Het financiële verslag over 1981 en de begroting 1983 bracht de tongen in beweging.

Suggesties om uit de rode cijfers te komen waren: bezuiniging op de portokosten; drukwerk goedkoper te laten vervaardigen via SIS0; onkosten voor excursies voor rekening van de deelnemers te laten komen en proberen "Tijd-Schrift" aan niet-leden te verkopen.

De kosten voor het muteren van het adressenbestand werden te hoog bevonden. Gezocht moet worden naar een goedkopere werkwijze.

Een potje maken voor de onkosten van bijeenkomsten en daar de bezoekers iets in te laten deponderen werd niet zo'n goed idee gevonden. Men had dan liever een contributieverhoging van f 3,50, wat dan ook werd voorgesteld.

Om het bestuur gelegenheid te geven zich over dit voorstel te beraden werd de vergadering voor 5 minuten geschorst. Daarna stelde het bestuur voor om, handelend volgens de regels, de contributieverhoging aan te kondigen in het eerstkomende "Tijd-Schrift" en vervolgens in september 1982 een extra ledenvergadering te houden, met als enig agendapunt: contributieverhoging met f 3,50, ingaande het lopende verenigingsjaar 1982.

Aldus werd door de vergadering besloten.

7. Met algemene stemmen werden Elske van der Vlis-Dijkema en Jan de Bloeme in het bestuur gekozen. Vervolgens werd afscheid genomen van de vertrekkende bestuursleden, de heren Poelstra, Pontier, Struijs en Weerheim. Voor elk was er een

dankwoord voor het vele werk dat zij voor de vereniging hebben gedaan, wat vergezeld werd door een presentje.

9. Vanuit de vergadering ontving de "Tijd-Schrift" commissie een compliment voor de verzorging van het verenigingsblad.

Verder was er een vraag waarom de vereniging niet meer bij de Culturele Raad is ondergebracht, wat werd betreurd.

Desgevraagd gaf de sekretaresse uitleg over de herverdeling van de subsidie, alsook over de mening van het gemeentebestuur dat de vereniging educatief bezig is en zodoende bij sociaal-culturele zaken (i.c.Stichting voor Welzijnsplanning) is ondergebracht.

10. Om 20.30 uur sloot de voorzitter de ledenvergadering en deelde mee dat er geen Restauratiepenning was toegekend en dat de verschijningsdatum van het Jaarboek 1981 wegens ziekte van de heer Poelstra naar een later tijdstip is verschoven.

JAARVERSLAG EN OVERZICHT AKTIVITEITEN.

Leden en bestuur.

In december 1981 telde de vereniging 477 leden. Per gelijke datum in 1982 zijn dat er 523. Er waren in totaal 84 nieuwe aanmeldingen, maar 14 leden bedankten om diverse redenen en de vereniging verloor helaas zes leden door overlijden: de dames B.Geluk-Van der Leeden en J.J.Verschoor-Mosselman (die tot kort voor haar overlijden nog actief was in de lezingencommissie) en de heren A.van Roon, Ir W.P.A.J.Kempen te Spaubeek (L.), C.van Heusden en H.K.van Minnen.

De Algemene Ledenvergadering werd gehouden op 19 januari 1982 in zaal Maassluissedijk 7 te Vlaardingen. (Zie notulen hiervóór).

Vanaf die vergadering bestond het bestuur uit: Jan Anderson, voorzitter, Eva Stolk-Timmermans, sekretaresse, Johan de Ligt, penningmeester en Elske van der Vlis-Dijkema, Jan de Bloeme en Mari den Draak als leden.

Het bestuur kwam in 1982 zes maal bijeen en heeft op 27 januari 1982 Paul Westerdijk gekozen als voorzitter in de plaats van Jan Anderson die op 25 februari zijn voorzitterschap heeft beëindigd.

Het Historisch Jaarboek Vlaardingen 1981 verscheen in februari 1982 en heeft de volgende inhoud: Verslagen over 1980 van de Gemeentelijke Archiefdienst, de Historische Vereniging Vlaardingen, het Streekmuseum Jan Anderson en van het Visserijmuseum. Verder de Kroniek 1930 door Wil van der Velden-Van Hees en die van 1980 door Marianne Van Papeveld-Hörst. Vervolgens de artikelen "Stuurman Jacob van der Windt en de oorlog van 1780" door Theo J.Poelstra; "Economische groei, modernisering en de opkomst van vakverenigingen in een traditionele bedrijfstak: de Neder-

landse Noordzeeharingvisserij 1850-1910" door Dirk J. van der Veen en tenslotte "De wollen wanten van De Vriendschap; de gebeurtenissen rond een IJslanvaarder in 1811" door Gerard A. Vroom. Het boek telt 144 pagina's en 38 illustraties. Het 1e exemplaar werd tijdens een bijeenkomst op het gemeentearchief uitgereikt aan loco-burgemeester, wethouder IJ. van der Velden.

Op 20 januari 1982 verscheen het 6e jaarboek in successie. Ter gelegenheid van het 15 jarig bestaan van onze vereniging werd naast de gebruikelijke inhoud aan verslagen, de kronieken 1931 en 1981 (vervaardigd door Wil van der Velden-Van Hees) één groot artikel opgenomen over een bijzonder onderwerp, namelijk "Klederdracht in Vlaardingen", geschreven door de klederdracht deskundige Herman H. Roza uit Amsterdam.

Het boek telt 152 pagina's en is geïllustreerd met 58 illustraties. In afwijking van voorgaande jaren werden op het omslag twee foto's van in klederdracht gestoken vrouwen afgedrukt. De keurige verzorging was zoals altijd in handen van Drukkerij Van As B.V. te Oud-Beijerland.

Het eerste exemplaar werd eveneens op het gemeentearchief uitgereikt aan burgemeester A. van Lier.

Voor de in de toekomst te verschijnen jaarboeken is een redactiecommissie ingesteld die bestaat uit twee bestuursleden van onze vereniging, Elske van der Vlis en Jan de Bloeme, en uit de archief-medewerker L.J.M. Bovée en gemeentearchivaris Th. J. Poelstra.

De verschillende commissies van de vereniging hebben in het verslagjaar vele activiteiten ontwikkeld.

Zo verscheen begin oktober 1982 het eerste supplement op de Bibliografie van Vlaardingen, samengesteld door M.A. Struijs en Dr J.P.v.d. Voort.

Het supplement telt 581 titels, waarvan 226 van archiefinventarissen en is voorzien van een inhoudsopgave en auteursregister.

De heer Van de Voort heeft zich door drukke andere werkzaamheden genoodzaakt gezien de redactie van de Bibliografie van Vlaardingen te verlaten, maar zijn werk zal worden voortgezet door M.A. Struijs. De heer Van de Voort wordt hartelijk dank gebracht voor het vele werk aan de bibliografie besteed.

De commissie "Tijd-Schrift" verzorgde de uitgave van "Tijd-Schrift" nr 27 en 28, alsmede een herdruk van een drietal artikelen uit de nummers 24 en 26, wat een groot succes werd, want zowel de eerste oplage van 125 exemplaren, als de tweede van 150 waren binnen zeer korte tijd uitverkocht.

De interviewcommissie maakte enkele geluidsbandopnamen van lezingen over Vlaardingen en door Vlaardingers gehouden.

De excursiecommissie verzorgde twee excursies, naar Scheveningen en naar Schipluiden, terwijl de lezingencommissie wederom voor een aantrekkelijk en gevarieerd programma zorgde.

De commissie voor de Restauratie-penning kreeg een geheel nieuwe samenstelling en ging op 5 januari 1983 van start. Leden zijn de heren B. Van Bommel, medewerker van de Adviesgroep Monumenten van de Rijksgebouwendienst; L. Droppert, beeldend kunstenaar; J. Groeneveld, architect; J. de Ligt, opzichter bouw- en woningtoezicht gemeente Vlaardingen en M. Verhoeff, architect.

Voor de interviewcommissie gaven zich 2 nieuwe leden op: mevrouw J.C. de Veer-Bijnagte en de heer W. Brouwer.

Gevolg gevend aan de wens van de leden om te bezuinigen op de mutaties van het adressenbestand, heeft het bestuur alle adressen op een ander systeem laten overbrengen. Een systeem wat door eigen mensen bediend kan worden en dat bovendien de kostbare tussenweg van zelfklevende etiketten overbodig maakt, wat de kosten terug brengt van f 2,50 tot f 0,45 per mutatie.

Bijeenkomsten

Na de Algemene Ledenvergadering op dinsdag 19 januari 1982 verzorgde Matthijs A.Struijs een lezing over de criminaliteit in Vlaardingen in de 17e en 18e eeuw, onder de titel "Tot derzelver correctiën en afschrik voor het toekomstende". Met verwondering hoorden de bezoekers van alles over de misdaden van de Vlaardingers van toen, maar vooral ook over de toen toegepaste straffen die wij nu erg hard vinden.

Op de jubileumbijeenkomst t.g.v.het 15 jarig bestaan, in "Triangel" op donderdag 25 februari, konden we, naast ruim 300 leden, ook vele vertegenwoordigers van zusterverenigingen uit de regio, alsmede vertegenwoordigers van het gemeentebestuur, de wethouders Wijnstok en Goudriaan, begroeten. De heer Joop Reinbout, o.m.bekend van de televisierubriek "Kronieken" hield een causerie over "De waarde van de plaatselijke geschiedschrijving". Hij deed dat aan de hand van voorbeelden uit zijn eigen familieonderzoek.

Na de pauze een show van Scheveningse klederdrachten, alleraardigst gebracht door een aantal vrienden van het Schevenings Museum.

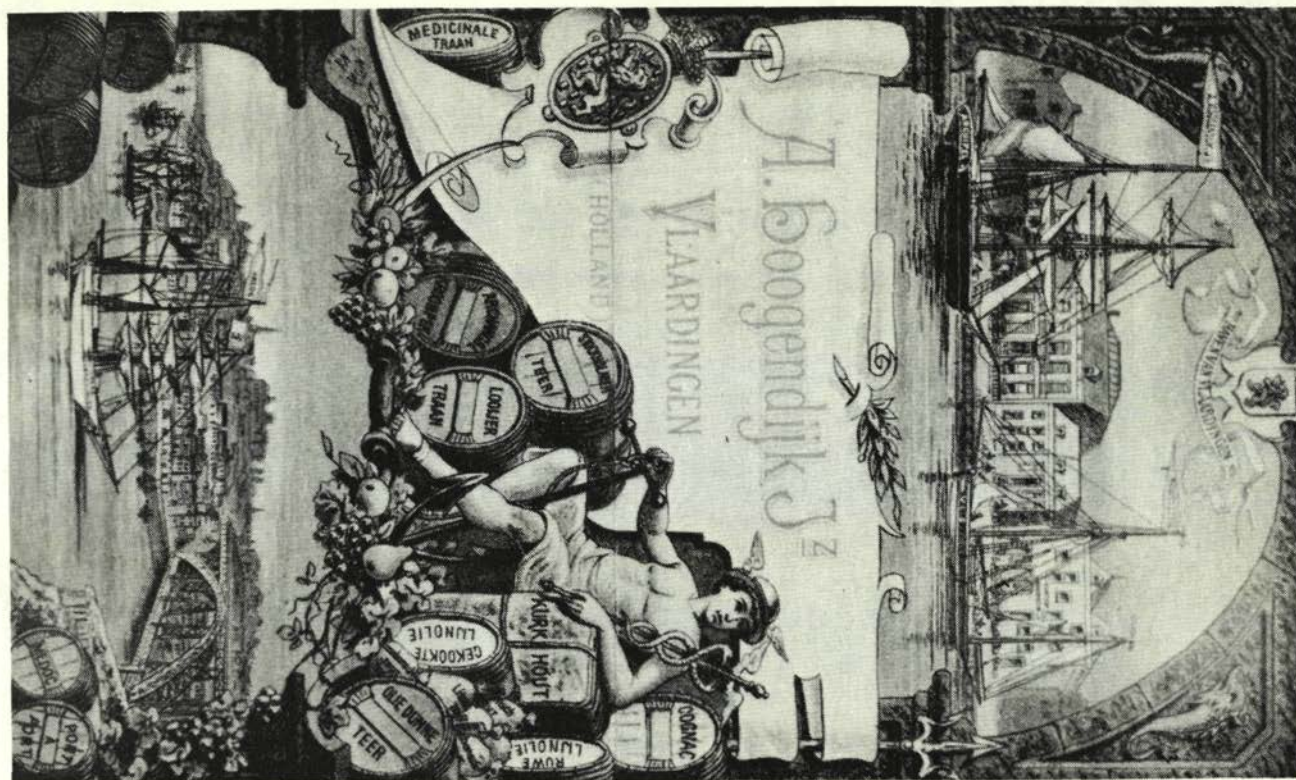
Na afloop van deze feestelijke bijeenkomst nam Jan Anderson afscheid als voorzitter en bestuurslid van onze vereniging en stelde hij Paul Westerdijk als de nieuwe voorzitter aan de leden

voor. Westerdijk bedankte Anderson voor zijn inzet. De stuwende kracht in het bestuur die we zeker zullen missen. Namens het bestuur werd de scheidende voorzitter een oude prent aangeboden, getiteld "De Verzamelaar". Voor Rita Anderson waren er bloemen als dank voor het feit dat zij haar man zo'n lange tijd (15 jaar dus, Anderson was mede-oprichter van onze vereniging!) aan ons had willen afstaan.

Op maandag 22 maart 1982 was er een vervolg op de dia-serie "Vlaardingen in oude ansichten", vertoond op 14 april 1981. Minstens 250 mensen genoten in "Drieën-Huysen" van de dia's door vader en zoon Ouwendijk gemaakt en vertoond en luisterden naar het commentaar daarop door Koos van IJperen.

"De Vlaardingse Lijnbaan" stond centraal op maandag 19 april 1982 in de muziekzaal van het Visserijmuseum. De heer G.A.Vroom, wetenschappelijk medewerker van de Universiteit van Amsterdam hield een gedegen betoog over de economische aspecten van de Lijnbaan van Van Linden van den Heuvell. (Door de koude in de zaal gingen enkele van de 70 aanwezigen eerder weg en ook enkele bestuursleden moesten in de pauze vertrekken. Hoewel de heer Vroom hiervan op de hoogte was, wekte e.e.a. de indruk dat zijn betoog niet boeide, maar dat was geenzins het geval. De mensen die zijn gebleven hebben zijn lezing erg gewaardeerd).

Op zaterdag 22 mei vond de excursie naar Scheveningen plaats, waar het "Vlaggetjesdag" was. Na om 10 uur ontvangen te zijn in het Scheveningse Visserijmuseum en een rondleiding aldaar, wandelden de ruim 30 deelnemers onder deskundige leiding naar de Zeehaven, waar die dag van alles te doen was. (Oude ambachten, dialectwedstrijd, muziek etc.). Na een gezamenlijke maaltijd in de

Omslag van een prijscourant van A.Hoogendijk Jz.uit 1888. Uit de afgebeelde vaten blijkt dat de firma behalve in wijn, ook in teer, pek, traan,lijnolie en kurkhout handelde.

nieuwe Visafslag, met een fraai uitzicht op de haven en op de zee, werd om circa 3 uur de plezierige excursie beëindigd.

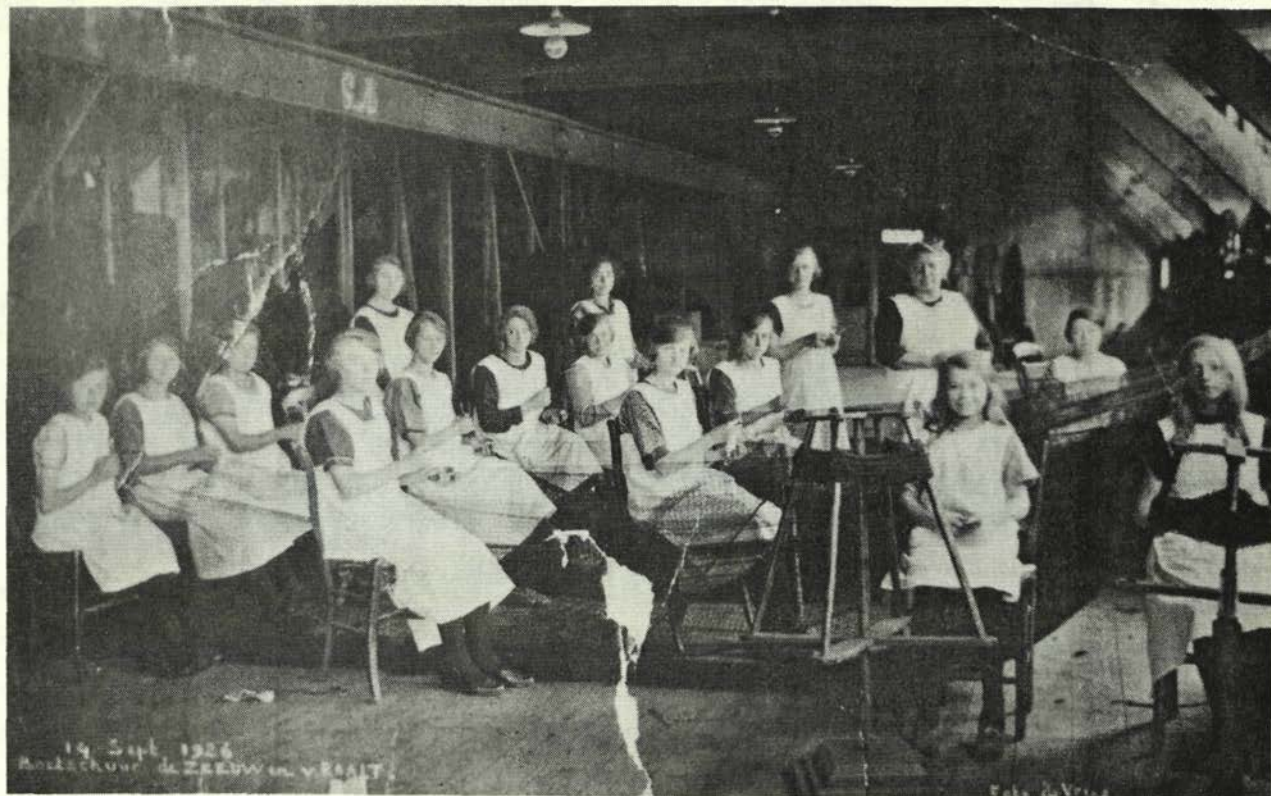
Het nieuwe seizoen werd op zaterdag 11 september geopend met een excursie naar Schipluiden. De 15 deelnemers werden ontvangen door enkele leden van de Historische Vereniging aldaar. Na een rondwandeling bezocht men de boerderij "De Korpershoek" en de Hervormde Kerk.

Op maandag 13 en dinsdag 14 september waren wij te gast bij de heer P. Hoogendijk op de zolder van het wijnpakhuis "Oporto" aan de Oosthavenkade. Door ruimtegebrek werd deze avond twee keer gehouden. Bij elkaar waren 100 leden aanwezig. Vooraf was er de in januari aangekondigde extra ledenvergadering over het voorstel tot contributieverhoging. Het voorstel werd met algemene stemmen aangenomen.

Hierna vertelde de heer Hoogendijk over de geschiedenis van de Wijnimport Maatschappij A. Hoogendijk. De sfeer op de zolder was huiselijk te noemen en we hoorden een boeiende bedrijfs-, c.q. familiegeschiedenis. Als goed gastheer bood de heer Hoogendijk ons na afloop een glas wijn aan en dat was voor de meesten van ons tegelijk het laatste glas wijn van de firma Hoogendijk, want ons werd medegedeeld dat de firma per 1 oktober 1982 ophield te bestaan. Een gedeelte van het bedrijf zal door anderen worden voortgezet.

De spreuk "Sic transit gloria mundi", (Zo vergaat de glorie van het verleden), is bij de opheffing van dit overoude bedrijf, dat ooit met trotse schoeners als "De Vrede" en andere schepen hun eigen wijn vanuit Portugal etc. importeerde, in het bijzonder van toepassing.

De 82 jaar 'jonge' mevrouw Boerdam-Schouten vertelde op donderdag 21 oktober op charmante wijze

Een groep boetsters door De Vries op 14 september 1926 gefotografeerd op de zolder van De Zeeuw en Van Raalt. (P-3059).

over het leven als boetster in de "boetschuur". De Muziekzaal van het Visserijmuseum was tot de laatste stoel bezet. Na veel vragen te hebben beantwoord en het nettenboeten te hebben gedemonstreerd, droeg zij een tweetal gedichten over Vlaardingen voor. Na de pauze werden nog wat boetster-foto's geprojecteerd die druk werden besproken.

Op maandag 15 november luisterden in de zaal van de Billitonflat circa 250 mensen geboeid naar de heer H.A.B.Neleman, die vertelde over de geschiedenis van de "Blomfabriek", de "Hollandsche Pelmolen" aan de Westhavenkade. Het verhaal van de oud-directeur van het bedrijf werd met enige films ondersteund.

Op dinsdag 18 januari 1983 tenslotte hielden we in de Bethelzaal onze eerste bijeenkomst in het nieuwe jaar en hield Jan Anderson een dia-lezing over "Wat verdween en wat bleef", 25 jaar stads-herstel in Vlaardingen.

Voor een overvolle zaal met zo'n 200 bezoekers, vertelde hij over de voornamelijk door particulieren verrichtte restauraties aan diverse panden in onze stad. De lezing werd geïllustreerd met dia's, door Matthijs A.Struijs vervaardigd 'naar het leven' en van oude foto's uit de verzameling van de Gemeentelijke Archiefdienst.

Het pand van "De Hollandsche Pelmolen" aan de Westhavenkade, circa 1930.

FINANCIEEL OVERZICHT 1982

Ontvangsten

	rekening	begroting
1 Contributie 1982	f 11.947,40	f 10.507,50
2 Contributie 1981	" 187,50	--,--
3 Contributie 1983	" 26,--	--,--
4 Giften	" 50,--	--,--
5 Rente	" 89,85	--,--
6 Subsidie Cult.Progr.Gem.Vlaardingen	" 879,74	" 650,--
7 Verkoop toeg.bew.viering 15 jaar HVV	" 7,50	--,--
8 Verkoop Tijd-Schrift nr 23	" 40,-	--,--
9 Verkoop Tijd-Schrift nr 24	" 351,--	--,--
10 Verkoop Tijd-Schrift nr 25	" 328,10	--,--
11 Verkoop Tijd-Schrift nr 26	" 600,--	--,--
12 Verkoop overdruk Tijd-Schrift	" 1.550,--	--,--
13 Verkoop Bibliografie	" 120,--	--,--
14 Verkoop 1e supplement Bibliografie	" 357,50	--,--
15 Verkoop oude Tijd-Schriften	" 62,50	--,--
16 Verkoop Jaarboeken	" 469,40	--,--
17 Terugontvangen verzendkosten	" 68,35	--,--
	f 17.134,84	f 11.157,50

Uitgaven

1 Algemene ledenvergadering	f 210,--	f 200,--
2 Gehouden lezingen,incl.vergoeding sprekers en zaalhuur	" 715,18	" 850,-

	acceptgiro's	f 382,90	f 250,--
4	Muteren ledenbestand	" 493,36	" 640,--
5	Porti verzending convokaties e.d.	" 640,52	" 650,--
6	Drukwerk winterprogramma 1981-1982	" 600,--	" 650,--
7	Uitreiken Jaarboek	" 6.312,50	" 5.837,50
8	Drukwerk supplement Bibliografie	" 419,26	" 443,--
9	Drukwerk Tijd-Schrift nr 26	" 776,65	" 1.400,--
10	Viering vijftienjarig bestaan	" 778,50	" --,--
11	Overdruk Tijd-Schrift	" 528,70	" 540,--
12	Samenstelling dia-serie Vlaardingen	" 238,41	" --,--
13	Lidmaatschap Bond Heemschut	" 65,--	" 55,--
14	Lidmaatschap Nat.Monum.bescherming	" 25,--	" 25,--
15	Lidmaatschap Ver.Midden-Delfland	" 75,--	" 80,--
16	Lidmaatschap Streekmuseum	" 10,--	" 10,--
17	Verenigingsreg.Kamer van Koophandel	" 57,--	" 60,--
18	Afrekening verkochte Jaarboeken	" 554,90	" --,--

f 12.882,88

f 11.690,50

Het resultaat van de jaarrekening 1982 is dan:

Totaal inkomsten f 17.134,84

Totaal uitgaven f 12.882,88

Nog te betalen

Tijd-Schrift nr 27 " 719,58

Saldo " 3.532,38

f 17.134,84

f 17.134,84

Kas-situatie

	1.1.1982	1.1.1983
giro	f 139,33	f 3.121,47
kas	" 21,08	" 490,90
bank	--,--	" 800,--

BEGROTING 1983

Ontvangsten

1	Contributie	f	13.000,--
2	Subsidie Cultureel Programma Gemeente Vlaardingen	"	835,--
			f 13.835,--
=====			

Uitgaven

1	Algemene Ledenvergadering	f	250,--
2	Te organiseren lezingen incl. vergoeding sprekers en zaalhuur	"	800,--
3	Onkosten sekretariaat w.o. verwerking acceptgiro's	"	400,--
4	Muteren ledenbestand	"	300,--
5	Porti verzending konvokaties e.d.	"	600,--
6	Aan de leden uit te geven Tijd-Schriften	"	2.000,--
7	Aan de leden uit te geven Jaarboek	"	7.000,--
8	Uitreiken Restauratiepenning	"	300,--
9	Lidmaatschap Bond Heemschut	"	65,--
10	Lidmaatschap Nat.Monumenten- bescherming	"	25,--
11	Lidmaatschap Ver.Midden- Delfland	"	75,--
12	Lidmaatschap Streekmuseum	"	10,--
13	Verenigingsreg.Kamer van Koophandel	"	60,--
14	Saldo	"	1.950,--
			f 13.835,--
=====			

De meeste foto's in dit blad zijn afkomstig van de Gemeentelijke Archiefdienst Vlaardingen.

Van een aantal klassefoto's zijn de namen van de kinderen geheel of gedeeltelijk bekend. Van de overige foto's is alleen de naam van de school bekend. Mocht u menen wat meer inlichtingen over de foto's te kunnen geven dan wordt u verzocht daarvan mededeling te doen aan de archiefdienst. Bij elke schoolfoto is het catalogusnummer genoteerd zodat u aan de hand daarvan de foto in origineel of in reproductie kunt raadplegen.

RESTEREND WINTERPROGRAMMA

Maandag 14 februari 1983.

Algemene Ledenvergadering. Aanvang 19.30 uur.

(Zie konvokatie elders in dit blad).

Daarna: "De vis wordt duur betaald". Sociale en economische aspecten van de geschiedenis van de Nederlandse haringvisserij vanaf circa 1800. Met dia's. Door drs D.J.van der Veen uit Utrecht.

De bijeenkomst is voor belangstellende niet-leden toegankelijk vanaf 20.15 uur.

Zaal Maassluissedijk 7.

Maandag 14 maart 1983.

"Bouwkunde in het verleden". Met dia's.

Door H.Janse, architect bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

Grote zaal Het Valkenhof, Frank van Borsselenstraat 95. 20.00 uur.

Dinsdag 19 april 1983.

"De Vlietlanden". Dia-documentaire door Ir K. Boschma uit Maasland.

Dienstencentrum Drieën-Huysen, Willem de Zwijgerlaan 470. 20.00 uur.

Mei 1983.

Excursie naar de Vlietlanden. Nadere gegevens volgen nog.

